

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

ŘÍJEN 1971

ROČNÍK VIII — 10

JEDNOTNĚ K VOLBÁM

VOLEBNÍ PROGRAM NÁRODNÍ FRONTY V SOBOTCE K VOLBÁM DO NÁRODNÍCH VÝBORŮ 1971

Jedním z rozhodujících prostředků konkrétní realizace závěrů XIV. sjezdu KSČ je volební program, jehož obsahem je politický a hospodářský program KSČ na období 5. pětiletky. Tento volební program je souhrn požadavků a reálných připomínek z řad občanů, dle možností direktivních čísel z vyššího rozpočtu ONV a z přebytku hospodaření drobných služeb při MěstNV a samotného národního výboru, které nejsou přímou součástí rozpočtu národního výboru, ale lze jich použít ke zvelebení města, ke zpříjemnění prostředí všech místních obyvatel i dojíždějících rekreatantů.

Nejdříve bychom vás chtěli seznámit, jak jsme splnili plán a volební program za léta 1964—1971.

Budeme se zabývat tím, co jsme v Sobotce za toto volební období vykonali, ale chceme celou veřejnost seznámit také s tím, co jsme z technických nebo finančních důvodů nemohli zajistit a co se přednostně objeví v tomto volebním programu k volbám v letošním roce.

V krátkosti vás seznámíme s prací národního výboru v tomto volebním období; pracovalo v něm 37 právoplatně zvolených poslanců, z nichž v rámci prováděné konsolidace bylo v tomto volebním období 8 poslanců vyměněno. MěstNV měl 2 uvolněné funkcionáře — předsedu a tajemníka. Od posledních voleb bylo konáno celkem 47 pracovních a veřejných zasedání a 149 schůzí rady. I v tomto volebním období pracoval MěstNV podle předem vypracovaného a schváleného plánu, který navazoval na plán ONV, byl současně projednán ve všech složkách a jeho plnění bylo také těmito složkami kontrolováno. Plnění plánu sledovala i komise lidové kontroly.

Z programu na rok 1964—1971 bylo uskutečněno:

- kanalizace a vodovod v nové ulici Na celné v délce 350 bm,
- kanalizace a vodovod za jatkami k nové výstavbě 200 bm,
- vodovod ve Spyšové až k Jansovým 200 bm,
- na stadiónu dokončena hrací plocha, postaveno východní hlediště, zřízena běžecká dráha, zhruba hlavní tribuna včetně zastřešení a osazení oken, zabudovány lavičnický a vodovody v délce 250 m,
- vydlážděna ulice Na závisi, včetně osazení obrubníků,
- upravena cesta na Humprecht s lipovou alejí po obou stranách,
- zřízen nový chodník ke hřbitovu z obalované drti 280 bm,
- postaveno 11 nových chat na koupališti, postaven nový plot a zavedena elektrika do chat,

- v ZDŠ generální oprava kotlů a radiátorů ústředního topení, vodovodu a tělocvičny včetně tělocvičného zařízení,
- zřízen nový park u pana Javůrka na Benešově,
- zřízen skleník v ZDŠ,
- pořízena dokumentace na novou ulici „Souběžnou“ včetně vodovodu a kanalizace,
- v kině a požární zbrojnici zřízeno etážové topení,
- zřízen nový povrch ulice Na šafrancích a Šolcovy ulice,
- zřízena Středisková knihovna,
- provedena úprava sociálního zařízení a umývárny v mateřské škole,
- provedeny technické úpravy ve školní jídelně,
- generální oprava staré radnice,
- zřízena nová ulice Zahradní včetně kanalizace a vodovodu.

V rámci výstavby závodů:

- v KS: nová cementárna a autodílna,
- v KDE: nová provozovna,
- v IZOLU: nová hala,
- ve Frutě: 2 nové haly, bytová jednotka a kanceláře,
- nová budova vodohospodářské správy,
- JZD: mechanizační středisko v Humprechtě a jeden dům se šesti byty a jeden s dvanácti byty,
- v Čalovicích: úprava rybníka v hodnotě 12 000 Kčs, štěrková úprava návsi, úprava cesty k p. Žofkovi,
- v Lavicích: štěrková úprava návsi a úprava školy.

Rozpracované akce:

- zatrubnění Čalovického potoka — zatím v délce 280 bm,
- úprava ulice Tyršovy, části ulice Březenské a Předměstské a částečná úprava ulice Bezručovy,
- rozpracována generální oprava zámku Humprechta,
- rozpracována generální oprava městského rozhlasu,
- rozpracována generální oprava veřejného osvětlení a kabelizace uprostřed města,
- smontována nová chata „Lesana“ pro pionýry.

Z vytyčeného programu na rok 1964—1971 nebylo doposud uskutečněno:

Na úseku služeb:

- výstavba bytové jednotky pro zahradnictví v Oseku,
- ustavení stavební čety v komunálních službách,
- zřízení opravny kol, zámků a drobných spotřebičů v komunálních službách,
- zřízení filtrační stanice na koupališti,
- postavení obchodního střediska u paneláků ve Spyšovské ulici,
- dokončení výstavby pokojů v pohostinství Syrovanda,

- venkovní úprava hotelu Beseda na náměstí,
- zřízení obřadní síně na místním hřbitově.

Z investic a generálních oprav:

- nové veřejné osvětlení ve městě,
- generální oprava Tyršovy ulice,
- generální oprava Březenské ulice,
- úprava spojovací cesty od Holmanových na silnici mladějovskou,
- dokončení chodníků k nádraží vedle Tůmových,
- vybudování jeslí pro cca 55 dětí,
- dokončení jeviště a ústředního topení v sokolovně,
- rekonstrukce ústředního topení v ZDŠ,
- ústřední topení v mateřské škole,
- úprava cesty od dvora na Humprecht včetně chodníků.

Tyto akce, které byly začleněny do volebního programu a 4. pětiletky, nebyly realizovány. Naproti tomu byly uskutečněny jiné akce, jako například prodloužení ulice Zahradní, zatrubnění části Čálovického potoka, provedení kanalizace a vodovodu Na celné a jiné akce, které se nám podařilo dodavatelsky a finančně zajistit.

Vcelku možno říci, že i přes nezajištěné akce se v žádném volebním období neudělalo tolik práce jako v tomto. Přesto však nemůžeme být s výsledkem spokojeni. V tomto novém volebním programu se musíme hlavně zaměřit na akce nezávislé na dodavatelích a financích, jako je zvelebení města, rozšíření kulturních akcí a zavedení pořádku. Hlavně je třeba využít brigádnické pomoci všech občanů při udržování veřejných prostranství a cest v při družných obcích i přímo ve městě, při úpravě stadiónu a jinde. Tento úkol bude nyní dalším cílem nového MěstNV a MV NF, kde po provedené konsolidaci došlo k obnovení aktivity. Konkrétně můžeme toto zlepšení doložit velmi hodnotným závazkem k 50. výročí založení KSČ.

Stojíme před ukončením jednoho z nejdelších volebních období v historii NV. Záměry hospodářské politiky pro nejbližších pět let vyjadřují směrnice pro 5. pětiletku. Pravdivá a prostá slova: „Jak budeme dnes pracovat, tak budeme zítra žít“ se musí stát podnětem důsledného zabezpečování a plnění úkolů 5. pětiletkového plánu. XIV. sjezd KSČ ukládá náročné úkoly národním výborům všech stupňů při ovlivňování rozvoje výrobních sil a zlepšení celkových podmínek života našeho obyvatelstva.

Uskutečňování dalších našich socialistických cílů musíme provádět nejen prostřednictvím zastupitelských orgánů, ale též prostřednictvím rozvětvené sítě masových organizací a politických stran sdružených v národní frontě.

Na základě toho došlo též k vypracování tohoto volebního programu, který je zpracován podle připomínek občanů a organizací. Jeho návrh byl projednán v MV KSČ a MV NF. Zahnuje závěry XIV. sjezdu upravené na místní podmínky a možnosti. Tento volební program bude vodítkem pro celé pětiletkové volební období a zároveň dlouhodobým závazkem k 30. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou. Jeho cílem je zajistit další rozvoj naší socialistické společnosti.

Kromě úkolů nesplněných — jak byly vpředu uvedeny — se zaměřujeme na tyto:

Na úseku politicko-organizačním:

- zajistíme komisím, radě i plénu MěstNV vyhraněné kompetence na základě zákona o národních výborech, úkoly i podmínky pro jejich realizaci v jejich pravomoci;
- seznámíme občanské výbory s jmenovitými úkoly na všech úsecích. Jejich plnění bude sledováno a zveřejňováno na plenárních zasedáních. Tento volební program bude také vodítkem místní kontrolní komisi pro její práci a podávání zpráv.

Na úseku hospodaření MěstNV:

Komise finanční a pro plánování provede opatření k tomu, aby rezortní komise převzaly péči a dohled nad čerpáním kapitol rozpočtu složek spadajících do jejich kompetence. Jmenovité úkoly budou znát zároveň s finančními částkami.

Tímto způsobem bude plně zajištěna kontrola volebního programu, jehož nesplněné akce se přenášejí do nového volebního programu a po projednání ve složkách se doplní dalšími akcemi.

Na úseku služeb:

- postavení skladu na stavebniny u nádraží,
- rozšíření prodejny Jednoty u paní Cinkesové v č. 326,

- postavení nové ubytovny s restaurační místností na koupališti,
- rozšíření počtu rekreačních chat o dalších deset.

Na úseku investic a generálních oprav:

- zřízení šaten a oprava sociálního zařízení, vodovodu a elektřiny v ZDŠ,
- dokončení pavilónu pro pionýrskou organizaci,
- dokončení pionýrské chaty „Lesany“,
- zřízení památníku 1. a 2. odboje u hřbitova,
- oplocení hřiště u sokolovny,
- generální oprava Šrámkova rodného domu,
- oprava střechy na spořitelně,
- dokončení stadiónu (hlavní tribuna, ubytovny, kluziště, tenisový kurt, volejbalové hřiště, hřiště na házenou a úprava běžecké dráhy),
- zřízení nové „Souběžné ulice“ včetně kanalizace a vodovodu,
- zřízení nové ulice „Na celné“ až ke stadiónu,
- provedení kanalizace a povrchu v ulici Bezručově až k jatkám,
- úprava ulice Novoměstské včetně části kanalizace,
- úprava ulice U škrobárny,
- zatrubnění strouhy Pod uličkou,
- vyasfaltování náměstí,
- zřízení chodníků ke Frutě,
- provedení kanalizace od Hakenových k Syrovandě,
- zřízení chodníků na Závisti a Vodňanech;
- Čálovice: zřízení vodovodu a vyasfaltování silnice přes náves;
- Stěblovice: zřízení autobusové čekárny a úprava cesty na Babylon;
- Lavice: úprava návsi a rybníka;
- Spyšová: úprava rybníka;
- Staňkova Lhota: úprava cesty ke Škaloudovým, úprava cesty k Holanovým a zřízení autobusové čekárny a chodníku;
- Zajakury: úprava vozovky.

Na úseku zemědělské výroby:

- trvale využívat veškerého půdního fondu k obdělávání a zúrodnění,
- věnovat všestrannou pomoc JZD při získávání mládeže,
- spolupracovat při prováděné kooperaci JZD,
- spolupracovat s JZD při získávání brigádníků pro špičkové práce.

Na úseku školství a kultury:

- realizovat obnovu výzdoby stropu v kině (autorem návrhu je Josef Mánes),
- věnovat péči a pozornost výchově dětí i mimo školu ve spolupráci se SRPŠ,
- spolupůsobit při reinstalaci sbírek v Humprechtě, zvláštní pozornost věnovat Josefu Hakenovi,
- věnovat pozornost rodnému domu Václava Šolce,
- spolupůsobit při Šrámkových Sobotkách,
- zvláštní pozornost věnovat oslavám Měsíce přátelství,
- věnovat velkou péči sestavování jednotného kulturního plánu.

Na úseku zásobování:

- kontrolovat dodržování pracovní doby v prodejnách,
- vésti dohled nad zásobováním,
- odstranit nedostatky v pohostinstvích,
- zařadit rozvoj služeb v komunálních službách.

Na úseku bezpečnosti:

- plně spolupracovat s pomocnou stráží veřejné bezpečnosti hlavně při získávání nových členů,
- věnovat pozornost a pomoc požárnímu sboru.

Toto je náš nový volební program k letošním volbám a k celému volebnímu období.

Splnění tohoto volebního programu je závislé na velmi důsledné a úzké spolupráci se stranickými organizacemi a celou národní frontou.

Nový MěstNV, aby zajistil uskutečnění tohoto volebního programu, musí být složen z poslanců, kteří budou mít důvěru občanů, budou mít kladný poměr k politice strany a vlády, budou se angažovat za její plnění, budou aktivně a poctivě pracovat přímo mezi voliči, přenášet poznatky z činnosti MěstNV a účastní se jednání orgánů. Pro příští poslanecký sbor se podle směrnic počítá s větším počtem mladých lidí, hlavně žen, a dělnických a rolnických kádrů. Proto musí být letošním volbám věnována daleko větší pozornost. Jejich zdárný průběh je zároveň zárukou zlepšení celkových podmínek života našeho obyvatelstva a uskutečnění dalších našich socialistických cílů, zajištění mírového rozvoje naší socialistické společnosti.

Sedmdesátiny Jarmily Glazarové

Počátkem září se Sobotka chystala oslavit sedmdesáté narozeniny své jediné čestné občanky. S obavami — znajíce její zdravotní stav — jsme požádali Jarmilu Glazarovou, aby se slavnostního večera 4. září účastnila. Tím radostněji zapůsobil dopis, který obdržel předseda MěstNV a který přetiskujeme v plném znění:

Vážený soudruhu předsedo,

Váš milý dopis mi způsobil velikou radost. Děkuji Vám za vlídné a přívětivé pozvání. Přijedu s radostí, tak jako se s radostí jezdí domů. Žel, že tentokrát je naše setkání ve znamení jubilea, které člověka právě příliš nepotěšuje. Léta ubíhají s krutou rychlostí a to je zlé.

Naproti tomu taková přátelská účast, srdečnost a laskavost, s jakou se vždycky setkávám u vás v Sobotce, je hojivým lékem proti té nemilé sedmdesátce.

Vím, že večer mezi vámi bude krásný a z celého srdce se těším na shledanou.

Vaše

Jarmila Glazarová, 31. VIII. 71

A tak mohl 4. září večer naplněný sál sobotecké spořitelny Jarmilu Glazarovou srdečně přivítat. Slova se ujal nejprve předseda MěstNV František Hejn, který pravil:

Scházíme se dnes v této zasedací síni při vzácné příležitosti: čestná občanka našeho města, národní umělkyně Jarmila Glazarová oslaví 7. září své sedmdesáté narozeniny.

Toto významné jubileum je nám novým podnětem, abychom naši spoluobčance vyjádřili svou vděčnost. Cítíme se vyznamenáni tím, že jubilatka, nedbajíc své choroby, přijala naše pozvání a přišla do své obce. Tak nám dopřála radost, že jí můžeme přímo gratulovat, popřát dobrého zdraví, tvůrčí síly a spokojenosti.

Především však jí chceme poděkovat za vše, co pro českou kulturu a jmenovitě pro naše město vykonala. Není toho málo. Její literární dílo, její spisovatelské umění, bylo již mnohokrát oceněno, naposled na zvláštním

večeru, který k jejím sedmdesátým narozeninám uspořádal Památník národního písemnictví a na němž promluvil František Buriánek.

Nám dnes její dílo přiblíží dr. Věra Karfíková, kterou srdečně vítám mezi námi. Dále vítám zasloužilou umělkyni Julii Charvátovou, která nám přednese ukázkou z díla vzácné jubilatky.

My sami si připomínáme zejména to, že paní Jarmila Glazarová k nám často zajížděla, že o našem městě a kraji psala s velikým zanícením a porozuměním, že se několikrát vyznala ze svého obdivu k našim básníkům Václavu Šolcovi a Fráňovi Šrámkovi a že byla — a doufáme, že i nadále bude — patronkou Šrámkových Sobotek. Její přednášky a proslovy byly vždy šťastným předznamenáním našeho kulturního týdne a svým skvělým přednesem působila vždy nezapomenutelně na mysl i srdce účastníků.

To hlavně, když — sama znalkyně výšin i srážů života — nabádala k mravní ušlechtilosti a k vnímavému chápání krásy kolem nás, a především když — jako milovnice a tvůrkyně jadrné české řeči — povzbuzovala k lásce a šetrnosti k naší mateřštině. Její slova se nám vryla hluboko do mysli — a je proto na místě, když si je dnes znovu připomínáme.

Na tato slova navázaly ukázky z jubilentčiny knihy O kráse české řeči, které přednesli Zuzana Burešová a Dušan Fiedler. Pak následoval projev dr. Věry Karfíkové, který přinášíme na jiném místě. Po projevu zahrála na klavír prof. Libuše Slavíková, zasloužilá umělkyně Julie Charvátová přednesla povídku Jarmily Glazarové, jubilatce předali dárky zástupci MěstNV, Osvětové besedy, skláren Bohemia, Českého svazu žen atd. — a na závěr se ujala slova sama Jarmila Glazarová, která se s přítomnými rozděliila o několik vzpomínek ze svého života.

Jsme rádi, že naše město mohlo tak důstojným způsobem přispět k oslavě významného životního jubilea naší paní spisovatelky.

NAD DÍLEM JARMILY GLAZAROVÉ

Věra Karfíková

V jedné ze svých úvah o umění a literatuře český literární kritik F. X. Šalda rozlišil mezi těmi, kteří jsou účastni na literatuře, tři kategorie, tři pojmenování. Tuto úvahu nazval Spisovatel — umělec — básník. Spisovatel je mu stavem, jak sám píše, něčím, o co se zajímají statistiky, noviny, úřady. Spisovatel je mu něčím, co souvisí s papírem, perem, s určitou činností. Psát spojuje s významem posunovat, sunout, a spisovatele jako stav srovnává se stěhovači nábytku, kteří přesunují hotové věci, kteří přitom hlomozí, zvyšují nepokoj a ruch světa. Jsou mu tedy něčím odvozeným, lidmi, kteří pracují už s věcmi hotovými, kteří pouze přemísťují. Umělec, říká Šalda, je cosi posvátnějšího, umělec je mu dělník, ten, kdo pracuje s objektivitou jako s určitou látkou, snaží se jí dát pevný tvar. Nejvyšším stupněm je mu básník. Básník podle Šaldy se rodí a básníci jsou mu ti, kteří se vzdali životu, kteří se nechají unášet cele jeho proudem, kteří se mu odevzdávají, často mu i podléhají. Básníci jsou pro něj hvězdami, které nikdo nepředvídal, které se objevují náhle a září potom dlouho, jasně, čistě. Nejsou to tedy blýskavice, které na chvíli zazáří a brzy zase pohasnou.

Jarmila Glazarová je pro nás takovou básníčkou ve smyslu Šaldova rozlišení. Je autorkou krásných próz a říkáme-li básníčka, nemyslíme tím, že napsala nějaké básně, myslíme tím tento, řecli bychom, svatý stav, který vytváří nejvyšší hodnoty v literatuře. Jarmila Glazarová jako autorka je zjev neočekávaný, v české literatuře náhle se objevil. Je to talent spontánní, který ovšem patří do celé té souvislosti literatury mezi dvěma válkami. Období mezi dvěma válkami je vlastně jedním z nejkrásnějších období české literatury a třicátá léta, uprostřed nichž se objevila prvotina Jarmily Glazarové Roky v kruhu, byla právem označena jako zlatý věk české prózy. Meziválečná doba dala české literatuře velkou básnickou generaci: Wolkra, Nezvala, Halase, Seiferta,

Holana, Biebla, Hrubína a další, dala jí velkou prozaickou generaci, z níž bychom tady jako blízence Jarmily Glazarové připomněli zejména autory, kteří tolik vykonali pro pozdvížení českého spisovného jazyka: Karla Čapka, Vladislava Vančuru, Ivana Olbrachta. Období mezi dvěma válkami je obdobím, které dalo české literatuře nejšťastnější podmínky. Je to doba, kdy česká literatura nemusí již, jako například tomu bylo v devatenáctém století, suplovat řadu jiných funkcí společenských, kdy může být víc sama sebou, víc se soustředit do sebe, a to se také obráží v její podobě.

Z poetického odpoledne XV. Šrámkovy Sobotky

Sledujeme-li z hlediska literární historie celý ten proud české literatury a v ní české prózy období dvacátých a zejména třicátých let, vidíme, že v té době se česká literatura velmi diferencuje, že má řadu osobností zcela svébytných, svérázných, že je to období, v němž každý z umělců tvůrců má svůj prostor, možnost svého osobitého vyjádření. V české próze třicátých let můžeme sledovat zejména dvojí takové směřování. Jednak to, které souvisí právě se soustředěním v literatuře jako určité svébytné oblasti, která obráží duchovní život národa tedy směřování, které věnuje právě velkou pozornost jazyku, jeho rozvíjení, a myslím, že není nadsázkou říci, že v té době se skutečně česká próza dostává na úroveň světové literatury, že tu stojí jako rovnocenný partner Řada autorů tady přichází se svým osobitým přínosem i v oblasti využití různých jazykových vrstev, jimiž obohacuje český spisovný jazyk. Mohli bychom tu připomenout Karla Čapka, jeho využití bohatství hovorové češtiny. Mohli bychom tu připomenout Vladislava Vančuru, jeho zapojení básnické české řeči do české prózy. Mohli bychom tu vzpomenout Ivana Olbrachta, který pokračuje ve vytváření mýtotvorného jazyka a musíme tady připomenout dílo Jarmily Glazarové, která do tohoto rozvoje české prózy jako osobitý přínos vnesla i moravská nářečí, která tak bohatě, krásně a hudebně komponují její knihy.

Řekli jsme, že je z rodu básníků, spontánních talentů které se náhle objevily a dlouho září na nebi české literatury. Kdybychom hledali období, příbuzný typ básnický v české literatuře, nejspíše bychom ho našli přímo u pramenů české literatury a české prózy. Myslím, že Jarmila Glazarová je podobný šťastný krásný úkaz v české literatuře, jakým byla na jejím počátku Božena Němcová. A toto srovnání bylo připomenuto už při objevení prvotiny Jarmily Glazarové, jejích Roků v kruhu. Podobně jako Němcová je Jarmila Glazarová spontánní vypravěčka a myslím, že je trochu podobná cesta, jakou se objevila v literatuře. Je známo, že Božena Němcová byla vlastně přivedena k literatuře svými přáteli, kteří ji znali jako výbornou vypravěčku pohádek, které vyprávěla svým dětem. Odtud vznikala popud, aby začala psát, aby se věnovala literatuře. Jarmila Glazarová v polovině třicátých let objevila se v literatuře jako autorka vlastně intimního deníku, v kterém si vybavovala vzpomínky na uplynulá léta svého šťastného manželství. A tento intimní deník se v literární soutěži, kterou v polovině třicátých let vypsal nakladatelství Sfinx a Družstevní práce, stal překvapením nejenom pro čtenáře, ale i pro osobnosti české literatury, jež v porotě této soutěže posuzovaly rukopisy, které do soutěže přišly. A česká literatura a česká literární věda byla zde zastoupena lidmi, jako by Josef Hora, jako byl profesor Albert Pražák.

Tedy byla to skutečně hvězda, která se zde objevila. A nezůstalo jenom u této jedné knihy. Vlastně ve velkém časovém i prostorovém soustředění objevily se tady čtyři prozaické knihy, které tvoří jádro díla Jarmily Glazarové. Roky v kruhu, Vlčí jáma, Advent a Chudá přadlena. Kdybychom pokračovali v tom srovnání, které se nám nabízí, v připomínce díla Boženy Němcové v souvislosti s dílem Jarmily Glazarové, našli bychom zde ještě některé další příbuznosti. Podobně jako Němcová, také Jarmila Glazarová přistupuje ke světu především s velkou láskou. V Rocích v kruhu napsala větu, která může být klíčem k celému jejímu dílu. Píše tam: „Přijmu ten malý vesmír, ten malý svět, za celý vesmír, a pojmu k němu lásku.“ Tento vztah, vztah lásky, důvěry k životu, to je základní tón krásných próz Jarmily Glazarové. A mimochodem připomeňme si tady, že vlastně česká řeč má ještě ze starší doby některá skutečně přílehlavá pojmenování. Takovým pojmenováním je právě ten odborný termín krásná próza, který v případě próz Jarmily Glazarové musíme chápat i doslovně.

Podobně jako Němcová má Jarmila Glazarová především láskyplný, důvěřivý vztah k světu. A přesto, že příběhy jejích knih jsou trpké a někdy i tragické, její knihy jsou optimistické. Jsou to knihy, které vzbuzují důvěru v život. Tady ovšem bychom museli vidět už i ten velký rozdíl, který je mezi dílem Němcové a dílem Jarmily Glazarové. Přestože Božena Němcová bývá někdy váděna nebo označována za zakladatelku české realistické prózy, je třeba říci, že svět, který ve svých knihách vytvořila, není světem reality, jaký poznala a jaká byla, ale je to svět skutečnosti její duše, tedy svět, jaký si přála, aby byl. Je to přes realistické detaily, z nichž je složen, svět vysněný a Němcová byla jistě duše důvěřivá a v této důvěře naivní ve smyslu oné literatury a umění devatenáctého století.

Tato sladká, důvěřivá naivita není přána umělcům, básníkům našeho století. Skutečná realita buší v období, kdy přichází do literatury Jarmila Glazarová, tak silně, že jí nelze překlenout snem. A tady právě vidíme rozdílnost těchto správných básnických typů i proměnu, kterou prošla česká próza za necelé století. Přestože v kontextu doby, v které žije a tvoří Jarmila Glazarová, byla jí odepřena ta sladká, důvěřivá naivita, jakou se vyznačovala Němcová, vyznívají její knihy rovněž důvěrou v život. Můžeme to sledovat na všech hrdinkách jejích krásných próz. V závěru její prvotiny hrdinka Roků v kruhu stojí vlastně nad rozmetaným domovem s prázdnými rukama, ale celá kniha je popřením této chvíle konce, do níž zasáhla smrt. Jak bychom si tu nepřipomněli slova z Babičky Boženy Němcové, slova moudré stařenky, která hovoří o tom, že člověk se utrpením osvojuje, očisťuje od všech šlaků jako zlato v ohni, že bez bolesti není radosti. Podobně je tomu i v dalších prózách Jarmily Glazarové. Její Jana ve Vlčí jámě se z hrozné noci, už zprůsvitnělá, zmalátnělá utrpením, probouzí do jitra, které se jí připomíná vzpomínkami z dětství, květinami v okně, dobrým pohledem, laskavou náručí a slovy, která hovoří o tom, že život je krásný, pokud svítí měsíc, kvetou květiny, teče řeka a pokud člověk má někoho rád. Tak je tomu i v Adventu, příběhu nejtragičtějším, v němž Františka, která se snaží v bezesné noci najít východisko ze zoufalé situace, která ve chvíli, kdy se jí zdá, že toto východisko najde, že bude moci pohovořit a vysvětlit všechna ta nastřádaná nedorozumění a trpkosti, najednou stojí nad troskami této své krásné představy ztrácejíc iluzi o možnosti jednoho harmonického vztahu. Nachází ho ve vztahu jiném, ve vztahu k svému Metudovi, ve vztahu k dítěti, které se jí stává tím vesměrem, do něhož se promítne její láska.

Romány Jarmily Glazarové zůstaly po celá ta léta stejně svěží jako v době, kdy byly napsány. Tam, kde bychom si připomínali dvojí směřování literatury třicátých let, jednak to vlastní úsilí literatury o svůj tvar, jednak sociální fakt doby, který se do literatury promítal, vidíme, že dílo Jarmily Glazarové s nevídanou samozřejmostí pojalo do sebe obojí: Tento tlak světa, který harmonizuje s tvarem, do něhož ho zatavila. A je zvláštní, že v obdobích, kdy devalvovala některá díla literatury třicátých let proto, že se dávala přednost buď té tendenci sociální nebo té tendenci formální, zůstalo dílo Jarmily Glazarové těmito výkyvy zcela nedotčeno. Vždycky v nových vydáních se její krásné prózy objevují stejně svěží. Daly podnět i k přítažlivým českým filmům a zůstaly za ta léta skutečně moderní prózou.

Tato modernost mi vybavuje ještě jedno přirovnání. Závěrečná scéna Felliniho filmu o Juliettě Julietta a duchové, příběh ženy, který je nám snad vzdálený prostředím, v jakém žije, ale blízký tím vnitřním světem moderní ženy v moderním světě a ženy vůbec, tedy v této závěrečné scéně Julietta po noci plné duchů, plné tísnivých příznaků, stojí na břehu moře. Začíná ráno a k ní opuštěné, bezbranné přicházejí hlasy: Jsme tvoji přátelé, Julietto! Jsou to hlasy stromů, větru, ptáků, procitajících květin. Tato opuštěná Julietta, k níž přicházejí hlasy přírody, připomíná mi hrdinky knih Jarmily Glazarové. A ve chvílích, kdy se nám snad zdá, že ubývá i těchto přátel, o nichž tak krásně psala Jarmila Glazarová ve svých prózách, stromů, květin a přírody, jsou to její knihy, které k nám přicházejí s tímto poselstvím: Jsme tvoji přátelé, Julietto!

● **Koláže Pavla Holeyky.** Ve dnech 6.—27. června 1971 probíhala ve střediskové knihovně v Sobotce výstava koláží Pavla Holeyky, našeho trochu krajana, rodáka ze Dvora Králové, v současné době žijícího v Kralupech nad Vltavou.

Autor si pro svou první výstavu Sobotku vybral záměrně pro její poetičnost a kulturnost. Svůj vztah k ní vyjádřil i v jedné koláži „Náhrobek soboteckých básníků“. Velmi častým motivem vystavených prací byla žena, žena, která má několik podob, ale jednu vnitřní tvář. Je to právě tato vnitřní tvář, která spojuje svět autorův se světem Edgara Allana Poea v několika kolážích. Proto i většina návštěvníků si spíše odnášela dojem, že se setkala s básníkem než s výtvarníkem. A to je myslím dobře a budeme se těšit na další setkání s Pavlem Holeykou.

K dobrému průběhu vernisáže 6. června přispělo nemalou měrou i Recitační studio Šrámkova domu, které přiblížilo návštěvníkům krátkým pásmem poezie autorovu krajinu snů a vizí.

Jiří Najmon

Karel Samšiřák:
Sobotka v srpnu

Sedmdesátiny profesora Mirko Nováka

Bývá zvykem, že u příležitosti tzv. „kulatých“ výročí se píšou oslavné články. Domnívám se, že by nebylo vhodné postupovat stejným způsobem, připomínáme-li si sedmdesátiny univ. prof. Mirko Nováka. Takový počín by velmi nepříjemně kontrastoval se vším, co charakterizuje osobnost prof. Nováka, především s jeho skromností. Je ovšem zároveň přirozené, že rádi využíváme tohoto výročí (nar. 3. 10. 1901) k tomu, abychom si znovu uvědomili, čím je nám prof. Novák tak blízký.

Když jsem začal před dvanácti lety pracovat na katedře estetiky na filosofické fakultě Karlovy university v Praze, měl jsem přirozeně obavy z nového prostředí. Taktní přístup, který tehdy prof. Novák vůči mně zaujal, nebyl jen ohledem k mladšímu kolegovi, ale něčím, co je v jeho přístupu k lidem naprosto samozřejmé. Jeho hluboká demokratičnost spolu s citlivým přístupem k okolí způsobuje, že se vedle něho cítí dobře zemědělec z Malechovic stejně tak jako universitní profesor ze zahraničí, s nímž bude prof. Novák plynně konverzovat v několika světových jazycích. A je to právě demokratičnost, která určuje také Novákův přístup k vědě. Málokdy jsem se setkal s tak vyhraněným programovým odsouzením vědeckého snobismu. Prof. Novákovi jsou směšní a vlastně nepochopitelní různí vědečtí mágové, vytvářející kolem svého oboru a své osoby dojem výlučné nadřazenosti. Ten, kdo umí vidět svět v jednotě, kdo pracuje a ctí práci druhého, nepotřebuje vyžadovat, aby ostatní uznávali práci jeho. Je totiž nepochybné, že se tak stane. Práci prof. Nováka uznává dnes nejen jeho okolí, ale i zahraničí. Prof. Novák je zván na řadu mezinárodních kongresů, zahraniční časopisy projevují zájem o jeho studie, mezinárodní organizace mají zájem o jeho členství. Dnes je prof. Novák členem Institut international de Philosophie, členem výboru Société européenne de Culture, členem Comité international pour les études d'esthétique.

Zájmy prof. Nováka jsou po celý jeho plodný život značně široké. Jejich společným jmenovatelem je však vždy kultura. Žák Zdeňka Nejedlého a syn historika J. B. Nováka si už od mládí uvědomuje, že nelze rozvíjet žádnou společenskou vědu jako vědu, nezajímají-li nás přitom také současné společenské události. Řečeno jinými slovy: pro prof. Nováka bylo vždy samozřejmé, že musí

plně žít problémy své doby, aby mohl žít problémy vědeckými. Ne tedy na jedné straně věda, na druhé straně společnost, ale jejich vnitřní jednotu, umožňující klást smysluplné vědecké otázky a zároveň chápat. Věnuje-li se tedy prof. Novák jednou otázkám obecně filosofickým, jindy historickým, estetickým, hudebním, axiologickým, výtvarným či otázkám životního prostředí, jsou to neustále jen různé aspekty, jimiž se stále přesněji snaží pochopit nejen kulturu vůbec, ale především kulturu českého lidu, českého národa. Tato snaha má své kladné vědecké výsledky. Znovu se tak potvrzuje známá marxistická myšlenka, že mezinárodním se stává především ten, kdo je hluboce národní.

Zdá se mi dokonce, že národní základ Novákova vědeckého bádání není dán jen jeho zájmem o českou kulturu, ale přímo i zájmem o českou krajinu, aktivní účastí v této krajině, zvláště pak v Českém ráji. Jsem v pokušení tvrdit, že bez této důležité okolnosti by prof. Novák nebyl tím, čím je. Neboť ve společenských vědách nepochybně platí, že neporozumíme vědě, neporozumíme-li také životu. Lze si však představit život bez pevného zakotvení v určitém místě? Právě teprve konkrétní místo nám poskytuje možnost poznávat okolí, život a jeho prostřednictvím pak společnost. Kruh se uzavírá: od vědy ke společnosti, od společnosti k vědě. Dodal bych ještě, že od obého k lidskosti. Teprve skutečná lidská dimenze, kterou jsme všichni povinni rozvíjet, dává smysl společenskému životu i vědě. Tomu se můžeme učit u prof. Nováka především. A proto ho máme tak rádi.

Miloš Jůzl

● **Příkladně pečuje** o zachování původního vzhledu svého domu č. 188 v Sobotce pan Jindřich Brixí. Je to jedna ze staveb, které vznikly po velkém požáru města r. 1825. Před několika lety dal pan Brixí obnovit fasádu a nyní mu mistr truhlář Jaroslav Sedmidubský udělal modřínová vrata. Stálo by za to, aby dům byl zapsán do seznamu památek I. třídy. — O pořádek v okolí svého domku i kostela se také vzorně stará pan Karel Peteráč z č. 9.

Utrpení učitelského pomocníka

(K vydání připravil Josef Pícek — 5. pokračování)

Takové, rozmilý čtenáři, bylo a jest až pod tu dobu putování mé v tomto vezdejším životě. Prosím za to, bys na žádnou zlou stránku nevykládal, že jsem buď hned od mladosti mé, hned od učení mého, a jak těžké bylo, a co sem přetrpěl, začal, neb vlastně cílem bylo vypsat život můj. Na upamatování toho, kdo knížku tuto číst bude, zdali také tak trpěti a se učití mohl. Shledá-li někdo, že se jemu lépe při jeho živobytí nežli mně vedlo, tedy prosím, by Bohu svrchovanému díky vzdával, že jej takovým křížem neb soužením nenavštívil. Shledáš-li, rozmilý bratře, žeš také něco, ano snad více trpěti musil, tedy vím, že podíl na mé zarmoucené době vezmeš a uvěříš, jak jest těžko na světě z ničeho něco dělati: Poznáš milost Boží v každém okamžení, a poznáš také, že až to všecko vytrpíš, co trpěti máš, že Bůh všemohoucí také tobě, jako mně po mém trápení odlehčí a době se tobě povede, jen když se jej držeti budeš. Jen sobě pomysli, kdyby Bůh mně byl dobré lidé neseslal, co bych byl začal, jak by se mnou bylo?

Hned od mého dětinství jsem byl sobě oddaný, sám sem musel sobě všecko vydobýti, žádný za mne nikde nic neřídil a nerovnal, všude sám sem musel doplňovat, s čím sem kde pozadu byl. Žádného jiného původu mého živobytí, že jsem se do toho stavu, v kterém jsem, dostal, nepoznávám, jedině Boha.

Proto dne každého k němu volati chci a láskou neunavenou jej milovati, jak svatý David ve svém žalmu jej miluje, který takto zní: Tvá lůbeznost, ó můj Bože, silně k tobě mne přitahuje, neb žádá duše má tebe užiti a srdce mé chce tebe věrně milovati. Tvá sladkost a lůbeznost, ó můj Bože, jest tak veliká, že každý, kdo ji zná, přinucen bývá ji srdečně milovati.

Ty, ó Bože můj, tak neskončeně jsi krásný, dobrotivý, bohatý, moudrý, slavný, dobrý a přívětivý, že slunce i měsíc tvé kráse se díví a všickni anjelé i svatí velikým podivením nad ní ustrnouti musejí.

Kdož by tedy tak mocného a dobrotivého Boha nemiloval a pro tebe s celým srdcem i myslí ustavičně netoužil? Ach, kým jen mohu tvou božskou lůbeznost dobře poznati a srdečně ji milovati. Ach, kým srdce mé láskou tvou zapálené ustavičně hoří a plápolá. Ó, kým tě mohu tak vroucně a srdečně milovati jako tvoji svatí zde na světě tebe milovali. Ach, kým tebe tak milují jako tvoji svatí anjelé tebe milují a na věky milovati budou.

Ó, kým tebe tak srdečně milují jak nejsvětější rodička boží Panna Maria tebe milovala. Ach, kým tebe tak horlivě mohu milovati jako zamilované srdce Pána Ježíše tebe vždy milovalo a na věky milovati bude.

Já sice, můj přerozmilý Bože, tak srdečně tebe miluji, jak mi jest nejmožněji, ale ta láska jest dokonce studená, nestálá, vrtkavá a nedokonale.

Uděl mi, ó můj Bože, ať tebe srdečně miluji a v tvé lásce den ode dne vždy více a více se rozmáhám, tak aby mé srdce v tvém milování shořelo a docela se strávilo. Ó, můj rozmilý pane Bože, jak velice jsi ty přemilý, ó můj nejsladší Bože, jak jsi přesladký.

Já ne pro sebe, ale pro tebe samého tebe miluji. Pravdivě vyznávám, že kdybys třeba celý čas mého života nic dobrého mi neprokázal, předce bych tobě věrně sloužiti chtěl, protože vši služby hoden jsi. Nýbrž kdybys třeba mne chtěl zatratiti, však předce chtěl bych tebe milovati. A proto zde na světě tím více bych tebe miloval, že na onom světě oučasten bych tebe býti nemohl.

Vinšuji sobě, bych tě z celého srdce mého mohl milovati a věčně tobě sloužiti a tobě k zalíbení ve všech svatých ctnostech abych se jak nejdokonaleji cvičiti mohl.

Protož, ó můj rozmilý pane Bože, ať se tobě ta má dobrá vůle líbí, a račiž milostivě mi dopomáhati, abych s tvou milostí a pomocí tak daleko přišel, abych žádost mou v skutek uvéstí mohl. K čemuž mi dopomáhej Bůh otec, Bůh syn a Bůh duch svatý, jemužto buď věčná sláva nyní i na věky věkův. Amen.

Pročež za všechna mně prokázaná dobrodiní díky vzdávám nejpředněji tobě, Bože Otče, Synu a Duše svatý.

A potom vám, nejmilejší rodiče mé, že jste mne, ačkoliv jak jsem v předu podotkl, v bídě vychovali a pracně k tomu stavu přivedli. I modlitbou Boha všemohoucího

prosili každodenně, by mně vzbuditi ráčil dobrodincove, který by místo vás o mne se starali. Tuť i s modlitbou Vaší mou modlitbu Pán nebes a země vyslyšel, a mně až tak daleko dopomohl.

Pročež obětuji Vám práci tuto, to jest vypsaní života mého, na památku, že jste vychovali syna, který od Boha ustanoven jest vyučovati lid nedospělý, by jste tím pokojně do hrobu myšlenku tuto nesli: Pane, zanecháváme zde toho, za kterého jsme se modlili, když jinak jsme jemu pomoci nemohli, aby, co jsme my zadost učiniti nemohli, on na místě nás doplňoval.

Tobě též, rozmilý bratře, spis tento života mého, jakož i sestram a přátelům svým věnuji. A za to jednoho každého prosím, by na zlou stránku nic, jenž v této knížce se obsahuje, nevykládal. Posledně Vám, drahocenní páni dobrodincové, skrze které jsem do tohoto stavu přišel, nekonečné díky rozdávat se oblihuji. Věřte, nejmilejší, že neopomenu Boha všemohoucího za Vás prosit, by Vám každý slovo, které mne k cestě a k mému nastávajícímu dobrému vedlo, tisícronásobně odměniti ráčil. I Vám, rozmilí sousedé doššínský, mezi vámi léta mladosti mé trávim, spis tento obětuji a za všechna mně až do té chvíle prokázaná dobrodiní Vám všem co nejuctivěji děkuji. Dejž Vám Bůh i s vašimi dítkama ouplného potěšení! Vás pak, rozmilé dítky, Bohu poručím a Ježíši Kristu odesílám, neb Sám pravil: Malých nechte ke mně přijít, neb jejich jest království nebeské.

Nyní po učiněném děkování všem, jenž o mé dobré pečovali, zase s vůlí Boží očekávati budu času budoucího, v kterém silně doufám, že mně Bůh pomoc svou neodepre a mne v budoucích pracích a jednáních, které vždy s jeho vůlí začíti chci, neopustí.

V kraji boleslavském, na panství kosteckém, ve vsi Mrkvojedy v numeru druhém jsem rozený dne 7. ledna 1816, v Markvarticích křtěný.

Psán jest spis tento v Dobšíně v numeru 25. Dne 7. listopadu 1840.

Subjekt i predikát:
Matěj Balcar,
učitel doššínský.

(Dokončení příště)

Exlibris Jaromíra Kuchaře od Josefa Fejžara

Rozjímání nad Knihou o Kosti

Ing. Václav Truhlář

Prohlížím nové vydání Knihy o Kosti. Čtu na obálce, co napsal o Pekařově knize F. X. Šalda před padesátí lety. Je to vskutku „zpěv chvály a lásky rodnému kraji, dílo kohosi, kdo s věrností a láskou hledí zpět tam, odkud přichází, kde vznikl, kohosi, kdo chce poznat podmínky, za nichž povstal, a kdo chce je zachovat těm, kdož mají vzniknout po něm“.

Knihu o Kosti znám intimně, často se k ní vracívám, a kdykoliv v ní zalistuji, čerpám nová poučení a vybavuje se mi řada vzpomínek. Poprvé jsem s ní přišel do styku za studentských let, někdy v roce 1935, kdy se mi naskytla příležitost prohlédnout si 1. vydání. Kniha v kůži vázaná a nádherně vypravená se mi líbila a zaujal mne i její obsah. K souvislému přečtení jsem našel čas až v roce 1948. Tehda jsem ještě neznal Kostecko, neznal jsem Mladou Boleslav, Turnov ani Jičín. Pracně jsem hledal v mapě polohu hradu Kosti. Přesto jsem zde byl při četbě Knihy o Kosti jako doma.

Po přečtení Knihy o Kosti jsem si ujasnil názor na problematiku studia selských dějin, o které jsem se diletantsky zajímal. — Poznám jsem paní Rejnu jako „krajanku“. Byla doma v Miroticích, kam jsem chodil do měšťanky. Zpřesnil jsem si představu o hraběti Heřmanu Černínovi z Chudenic, který byl na svých panstvích nejen ekonomem, ale i velkoobchodníkem a uměl dobře využívat svých známostí a příležitostí. Poznal jsem hraběte Humprechta. Kniha mi přiblížila 17. století s jeho politickými a ekonomickými problémy.

Když jsem koncem května 1948 Knihu o Kosti dočetl, netušil jsem, že se za šest týdnů octnu na její scéně.

Do Sobotky jsem odjel v polovině července, s Knihou o Kosti v zavazadle. Cestovali jsme autem, cesta trvala asi dvě a půl hodiny se zastávkou v Mladé Boleslavi. Vzpomínal jsem, že hrabě Heřman jezdil z Prahy na Kost koňmo. Když mne na silnici před Pyrámem upozornili moji spolucestující na zámek Humprecht, jehož silueta v měsíčním osvětlení se ukázala na obzoru, zbystřil jsem pozornost. Za Horním Bousovem jsem se tázal Jana Deyla z Vitaviny, kde je Kost, za chvíli kde jsou Kdaniče a kde je Střehom. Na třetí otázku mi odpověděl: „To mi neříkejte, že jste tu nikdy nebyl.“

Za 23 let pobytu v Sobotce mi byla Kniha o Kosti neocenitelnou pomůckou k poznání kraje a jeho minulosti. Můj první výlet ze Sobotky byl na Kost a končil v hotelu. Již to nebyla krčma s mohutnými starobylými kamny s pecí. Tam jsem poznal posledního z „dynastie“ Helikarů, Václava Helikara. Vyprávěl zajímavě, i o tom, jak se prof. Pekař zlobil, když zbouřil starou hospodu a začal stavět hotel. Při tomto prvním výletu jsem poznal Semtinskou lípu, brzy potom Ortův statek ve Střehomí a hostinec „Na Zavadičce“ při „rajchmberské“ silnici, pro který kdysi zvedla kostecká vrchnost velký spor proto, že přiváděl v pokušení kostecké poddané chodit sem na cizopanské, svijanské pivo.

Podle Knihy o Kosti jsme organizovali četné skupinové

výlety do okolí a na hranice kosteckého panství. Vzpomínám na cestu na Křižánek. Nemohli jsme najít v lese zbořeníště kostelíku. Na místo nás dovedla neznámá občanka ze Zelenské Lhoty. Karol Břek tam předčítal separátní otisk pojednání Františka Teplého: „O zrušení husitského kostelíka na Křižánku“ (Pekařův sborník, II. díl, Praha 1930), inspirovaného Knihou o Kosti. Poslouchali jsme pozorně, s velkým zaujetím poslouchala i naše průvodkyně.

Při každé procházce údolím Žehrovky vzpomínám u mlýna Vysoké Kolo na spor o vodu a neohrožené mlynáře Žofky, otce a syna. O něco dále pak na horlivého evangelíka Kryštofa Oplta z Lažan, který po roce 1650 třikrát uprchl pro náboženství do Žitavy a třikrát se vrátil zpět, k ženě a malým dětem, až v květnu 1670 uprchl navždy, se ženou a třemi dětmi.

Z Knihy o Kosti jsem se hodně poučil také o minulosti Sobotky, která se stala mým druhým domovem. Zvláštní pozornost jsem věnoval 13. kapitole I. dílu „Když se stavěl Humprecht“. O té jsme občas diskutovali se stavitelem Janem Lacinou.

O Knize o Kosti jsme často besedovali s prof. Ladislavem Machem. Četli jsme výňatky a celé kapitoly, ocenili jsme Pekařovo vtipné vystižení strachu paní Rejny z rejtara, který se k ní přidal na cestě z Vyššího Pole do Bousova, i marginálie hraběte Heřmana na korespondenci, rozebírali situaci na Kosti v období, když paní Rejna začala být na Bejšovce laskavá. Tyto besedy s Knihou o Kosti byly zvlášť poutavé, neboť prof. Mach byl i zde jedinečným komentátorem.

Také při počátečních jednáních o přípravě nynější opravy zámku Humprecht jsem bral v potaz Knihu o Kosti. Četl jsem projektantům výňatky z 13. kapitoly I. dílu o rekonstrukci zámku po požáru z 29. června 1678. Zajímavou informaci jim poskytla pasáž: „Tak byl na jaře roku 1681 zámek Humprechtův dohotoven úplně. Nezdá se, že by stavba byla bývala provedena veskrze solidně: roku 1691 aspoň bylo třeba zesílit základy. Vystavěli k tomu konci kolem vnější zdi v přízemí kamenný pás široký pět loket, dnešní terasu.“

V předmluvě k 2. vydání Knihy o Kosti napsal Josef Pekař: „Během dvou let byla kniha rozebrána (ale poměrně nejméně od těch, s nimiž jsem počítal nejvíce, tj. od sedláků kosteckých).“ Na nové, 4. vydání, čekalo hodně čtenářů. Nepochybuji o tom, že budou spokojeni, a nejvíce ti ze Sobotceka.

4. vydání Knihy o Kosti Josefa Pekaře vyšlo v Československém spisovateli v Praze r. 1970 k stému výročí autorova narození. Doslov napsal doc. dr. František Kutnar, vydání připravil dr. Josef Hobzek. Stran 360 + 44 stran fotografických a obrazových příloh + Hötzlova mapa kosteckého panství. Cena 50 Kčs, náklad 10 000 výtisků. Toto vydání bylo pořízeno podle 2. vydání z r. 1935, pouze některé přílohy byly vynechány a jiné naopak přidány.

Kostecká knotovka

Procházíme-li v květnu a červnu údolními Českého ráje, vidíme téměř všude na stinných skalních stěnách nápadnou květinku knotovku červenou. Je to statná vytrvalá bylina s přímými, měkce chlupatými lodyhami, nahoře chudě větvenatá a nesoucí červené, krátce stopkaté květy.

Zasloužilý mnichovohradištský lékárník a přírodopyscec Václav Sekera (* 13. 5. 1815, + 21. 4. 1875) si při exkurzi do okolí hradu Kosti všiml, že na jedné skále jsou trsy této rostliny, kterým chybí typické a nápadné ochlupení. Byl natolik dobrým znalcem květeny, že neváhal odchylku popsat pod samostatným názvem *Lychnis Preslii* ve třetím ročníku pražského časopisu Lotos roku 1853. Věnoval jí pak ještě poznámku v tomtéž ročníku Lotosu a o rok později se zmiňuje o tom, že se pro nedostatek času na lokalitu nedostal, ale že si dal sebrat nějaké rostliny od přítele v okolí bydličního a že se je snaží pěstovat.

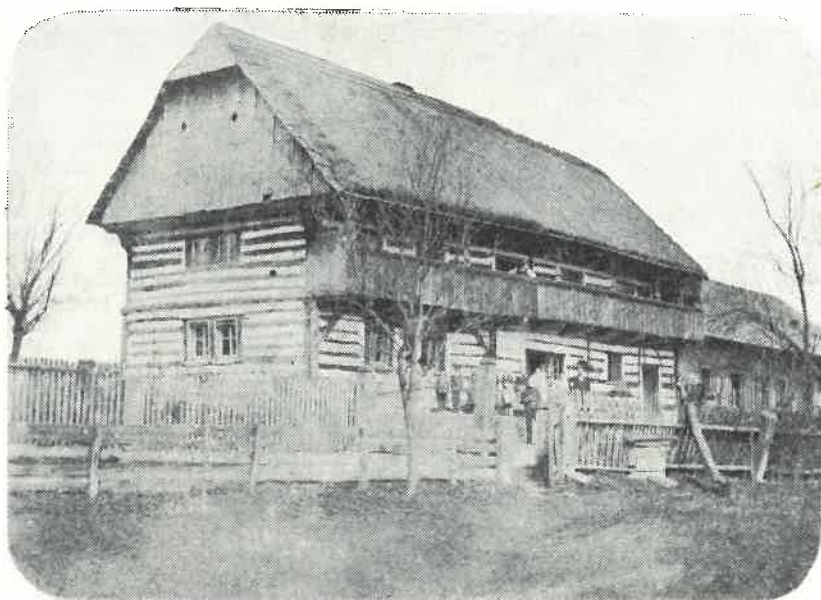
Knotovka se pak stala brzy známou ve světě a sotva existuje podrobnější zpracování středoevropské květeny, kde by údaj o ní i s poukazem, že roste na skalách v okolí hradu Kosti, chyběl. Jen u nás doma se časem na rostlinku zapomělo, zvláště když ji v okolí Kosti několik botaniků marně hledalo.

Protože se vlastní květinkou a k tomu ještě v zahraniční literatuře tak známou může pochlubit jen mizivý počet krajů, pátrali jsme po kostecké knotovce a údaj Sekerův se podařilo ověřit. Rostlina roste v blízkosti hradu na skále nad hrází Černého rybníka ve velkých trsech. Ojedinele zabloudí v některých letech až k samému rybníku. Teprve dodatečně se pochlubil zeměř akad. B. Němec, že kdysi též knotovku na Kosti našel a poslal její semínka známému holandskému botanikovi, zakladateli mutační teorie de Vriesovi. A tak můžeme *Lychnis Preslii* Sek. dále počítat ke květeně soboteckého okolí. Její stav nebudí obavy, že by snad mohlo dojít k jejímu vyhubení.

K. Samšiňák

František Mencl:
Dívka se slunečníkem

4. FRANTIŠEK
MENCL

František Mencl:
Dům č. 3 ve Vesce.
Foto z roku 1903

Emilie Štěpánová

VÁLKA 1866 NA SOBOTECKU OČIMA KRONIKÁŘŮ

Prusko-rakouská válka 1866 zasáhla velmi hluboko do života našeho lidu. Obyvatelstvo východních Čech, které bylo vystaveno válečnému nebezpečí nejvíce, pocítilo nejtěžší i její hospodářské následky. Ve všech městech i v některých vsích byly zřizovány na náklad obcí lazarety pro raněné vojáky. Projevoval se nedostatek lékařů. Obyvatelstvo bylo také nuceno k pracím na cestách a silnicích, majitelé povozů byli nuceni poskytovat vojsku přípraze nebo při nejlepším vyprošťovat uvázané povozy a děla. Nejtěžším břemenem bylo zajišťování ubytování a stravování pro tisíce vojáků a koní. Po odchodu pruského vojska čekalo obyvatelstvo nové utrpení v podobě cholery a někde i hladu.

Svědectvím toho, jak válečné události na lidi hluboce zapůsobily, jsou zprávy v dochovaných kronikách a kronikářských záznamech. Zvláště významné jsou zápisy porízené přímými svědky a psané v krátkém časovém odstupu. Odrážejí náladu a zážitky různých vrstev obyvatelstva. Na závalu nejsou ani drobné chronologické a faktografické omyly, které stále více narůstají s delším časovým odstupem. I novější záznamy vyprávění starých pamětníků ukazují, jak výjimečnou událostí byla válka a jak utkvěla v paměti lidu.

Na Sobotecku jsem zjistila 19 zápisů v soukromých,

obecních, farních nebo školních kronikách, které se týkají války roku 1866.

a) Kroniky soukromé:

Tyto kroniky a pamětní záznamy mají prvořadý význam. Jsou psány obvykle prostými lidmi, kteří se řídí svými vlastními názory, prožitky a pocity. Z těchto pramenů se dovídáme nejautentičtěji, jak lidé prožívali válku.

Takovou je **kronika rodu Macounů z Oseka**. Malý šedivý sešit a v něm první záznam právě z roku 1866. Je psán později podle vyprávění přímých účastníků událostí. Byli to příslušníci rolnických rodin. Autor zápisu se snažil ukázat, jak probíhala válka v Oseku a později po útěku z obce v Řitonicích. Zápis je velmi podrobný a svědčí o tom, jak lidé prožívali válku a jak si pamatovali i detaily.

Dalším pamětníkem je **Jan Rulc**, narozený v Sobotce roku 1856. Zápis psal také později, kdy sepisoval rodovou kroniku. Vypráví v něm o tom, jak válku prožívala prostá rolnická rodina v Sobotce. Výstižně popisuje zvláště události 28. a 29. června a líčí poměry v rakouském vojsku. Nezapomíná ani na následky války.

Pamětní záznam Martina Špíny ze Spyšové se zachoval vlepěný v Beckovské kronice, která byla majetkem rodiny, a s ní se dostal do knihovny Městského muzea v Sobotce. Vznikl bezprostředně po válečných dnech, charakterizuje očima prostého starého člověka příčiny války a své prožitky z těžkých válečných dní strávených ve vsi Rohatsku u Dolního Bousova.

František Mencl:
Sobotka.
Fotografováno
ze střechy školy
roku 1913

Narodil se 21. X. 1866 v Mnichově Hradišti, zemřel 19. V. 1943 v Jičíně. Byl původním povoláním hodinář. Po dlouhá léta byl jediným profesionálním fotografem v Sobotce. K fotografování ho přivedl ing. Bohumil Peča, který ho zasvětil do techniky. Fotografovat začal Mencl někdy kolem roku 1900. Brzy zjistil, jaké výhody by mu přinesla profesionálně prováděná fotografie a tak se dal formálně zapsat do učení k fotografovi v Bělé p. Bezd., aby získal výuční list, nutný k povolení živnosti. Ve svých začátcích fotografoval nejprve venku — na dvoře u Cumpfů, před plátny a plátěnými prospekty, které měl napjaty na rámech. Z dochovaných fotografií je možno dobře sledovat, jak si časem pořizoval nejrůznější drobný nábytek, křesílka apod., jichž používal na doplnění obrazu. Po přestěhování do Jičínské ulice, do domu Živnostenské záložny, mu sloužila za výhodný ateliér zasklená veranda domu. Temnou komoru měl ve sklepě. Nejprve používal kamery 9 × 12, pak 13 × 18 s objektivem známé berlínské firmy Goertz, a konečně kvadrátní kamery 24 × 24 se sadou světoznámých objektivů mnichovské

firmy Rodenstock. Kromě portrétů, z nichž nejrozšířenější byly v době jeho začátků tzv. vizitky, pro něž si opatřil podložní kartónky s vyraženou firmou, se živě zajímal i o krajinu. Začal dokonce samostatně vydávat i pohlednice. Zhotovil si také zvětšovací přístroj, v němž byla světelným zdrojem karbidová lampa. Přesto se jeho hlavní doménou staly kontaktní kopie ve formátu dopisnice. Měl značný cit pro aktualitu, a tak nechyběl se svou kamerou nikde tam, kde se něco pozoruhodnějšího dělo. Dodnes kolují po Sobotce stovky jeho obrázků, sice poněkud temněji vykopírovaných, ale řemeslně po všech stránkách znamenitě provedených. Ilustrují živě všechno dění v Sobotce i v blízkém okolí. Jsou tu všední i slavnostní, smutné i veselé okamžiky lidského života, události kulturní (zvláště pilně fotografoval sobotecké ochotníky) a dokonce i přírodní katastrofy. Svoji technikou, kterou měl k dispozici, mohl sotva zachytit pohyb, a tak se spokojoval ve většině případů aranžovanými skupinami. I tak materiál, který po něm zůstal, je dosud nedostatečně doceněnou kronikou Sobotecka. S.

Velmi hodnotný je **zápis Václava Ječného z Rytířovy Lhoty**. Je obsažen v jeho knize kronikářských záznamů a cítíme z něho písmácký duch autorův. Ukazuje průběh války ve vsi, která ležela stranou hlavních dopravních cest, a přesto nezůstala ušetřena válečných obtíží. Tento soukromý záznam posloužil Václavu Ječnému i jako podklad při sepisování obecní kroniky Rytířovy Lhoty.

Humornou příhodu z válečné doby jistě často vypravovala **Barbora Mačenková ze Sobotky**. Písemně ji zaznamenal její syn Ferdinand Mačenka, známý spisovatel a novinář. Matčino líčení se snažil jistě zachytit co nejuvěrněji.

Důležitým pramenem bohatým na fakta jsou **soukromé zápisky turnovského františkána Jana Erazima Vitáska**, který ve válečných dnech procházel naším krajem a barvitě popisuje jednotlivé události. Zážitky jsou doplněny novinovými výřezky. Jsou zaznamenány pochopitelně hlavně události na Turnovsku, jen menší část sleduje boje na Sobotecku.

Válečné události v Sobotce zaznamenal také **sobotecký měšťan František Xaver Macháček**, který si ve stáří přivydělával písařením na radnici. Ve svých kronikářských záznamech, které vznikaly od roku 1868, se věnuje převážně líčení historie města; zápis o válce roku 1866 i další záznamy ze současnosti jsou poměrně stručné.

Kratičká je také **vzpomínka markvartického rychtáře Pažouta**, kterou zaznamenal jeho vnuk dr. Otakar Hurých v knížce Dědečkové a babičky. Ovšem návštěva saského krále byla zážitkem nezapomenutelným a pan rychtář o ní jistě často vyprávěl.

Další soukromé kroniky a kronikářské záznamy jsem na Sobotecku nezjistila, i když jistě existují. Vždyť i líčení příjezdu Prusů do městečka ve Šrámkově románu Stříbrný vítr je věrným odrazem vyprávění jeho maminky, rozené Ptáčnickové, která vše sledovala z okna svého bytu na náměstí v Sobotce.

b) Kroniky obecní:

Obecní kroniky bývají zpravidla vedeny lidmi, kteří se o dějiny obce zajímají velmi hluboce. Velká část obecních kronik na Sobotecku byla však založena až po vzniku samostatné Československé republiky. Při zakládání obecní kroniky se pisatelé obvykle vracejí k počátkům dějin obce a k dalším významným událostem v minulosti, většinou jsou však tyto záznamy dost stručné a důkladnější jsou až při popisu soudobého života v obci. V některých chybí historický vývoj úplně. Jiné obecní kroniky zpracovávají úvodem historii jednotlivých gruntů a rodů. A tak jsem zjistila, že zápisy o válce roku 1866 jsou jen v pěti obecních kronikách, které jsem prohlédla.

O **obecní kronice z Rytířovy Lhoty** jsem se již zmínila. Založil ji rolník a písmák Václav Ječný a k vylíčení válečných událostí použil svých soukromých zápisků. Oba texty jsou úplně shodné.

Markvartická obecní kronika byla založena roku 1915 rolníkem Karlem Vovsem. Ten zaznamenal stručně průběh rakousko-pruské války v obci na základě vyprávění příjímého pamětníka. Všimá si hlavně chování pruského vojska k vesničanům a vztahu našich lidí k Prusům.

Zápis v **kronice sousední obce Příchvoje** pořídil také zakladatel kroniky, řídící učitel v. v. František Koudelka. V zápise se přidržel vzpomínek Jana Pabišky z roku 1923. Jeho vyprávění je podrobné a obsahuje řadu důležitých údajů o pobytu Prusů v obci a jejich chování.

Stručný zápis nalezneme i v **kronice obce Vesec** z pera prvního kronikáře Františka Tanečka. Ten založil kroniku také až po první světové válce, a proto musel rovněž zaznamenat vzpomínky starých pamětníků. Hlavně je popsán útek vesničanů před Prusy.

Příkladem kroniky, která úvodem zpracovává historii jednotlivých gruntů a rodů v obci, je **obecní kronika ze Staňkovic Lhoty**. Založil ji roku 1915 rolník Bohumil Plašil. Údaje o válce roku 1866 se týkají pouze určených míst, kde byli pohřbeni padlí vojáci, Rakušané i Prusové.

Žádné zprávy o průběhu války roku 1866 jsem nenašla v kronikách obcí Čalovice, Kdanice, Lavice, Libošovice, Malechovice, Mladějov, Plhov, Rakov, Roveň, Skuřina, Sobotka a Střeleč. V ostatních obcích Sobotecka nejsou kroniky v současné době vedeny nebo o nich funkcionáři MNV nevědí.

c) **Kroniky farní:**

K přednostem farních kronik patří především skutečnost, že je vedli na tehdejší dobu vysoce vzdělaní lidé. Stýkali se mezi sebou, četli noviny, a to vše ovlivňovalo i jejich zápisy do kronik. Válce jsou věnovány celé stránky, zápis je rozdělen podle různých hledisek, jazyk je bohatý. Záznamy jsou vysoce loajální k panovníckému rodu, ale líčení bývá zpravidla objektivní a zaznamenává i dobré stránky vystupování Prusů.

Na území dnešního Sobotecka bylo pět samostatných farností. V kronice mladějovské fary není o roce 1866 žádný záznam, kroniky ze Samšiny a Libošovic jsou toho času nedostupné. Mohla jsem prostudovat jen zápisy ze Sobotky a Markvartic, které jsem ještě srovnala se zápisem děkana Antonína Marka v sousední Libuni.

Velmi výstižný je zápis děkana Jana Palánka v **Pamětní knize děkanského úřadu v Sobotce**. Obecné politické hodnocení válečných událostí ukazuje na široký rozhled pisatele a znalost průběhu bojových akcí. Podrobně se soustřeďuje na přesné vylíčení událostí na Sobotecku a v Sobotce samé. Přitom zápis není rozvláklý.

Zápis do **Markvartic farní pamětnice** psal farář Antonín Učík. Je to patnáctistránkový zápis, který začíná historickými příčinami konfliktu, popisuje jednotlivé bojové akce na všech bojištích, události v obci i příčiny porážky a následky prohrané války. Učíkovo líčení je nejobsáhlejší záznamem o válce roku 1866 v kronikách Sobotecka a svědčí o širokém politickém rozhledu i historických zájmech pisatele. Zajímavé jsou i jeho kritické výhrady k vedení bojů.

d) **Kroniky školní:**

Školní kroniky vznikaly většinou až v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. Retrospektivně zachycují i starší dějiny školy v obci, ale jiným údělostem se zpravidla nevěnují. Vedli je učitelé nebo řídící učitelé a na jejich pečlivosti a poměru k historii záleželo, jak mnoho se ze školních kronik dovídáme i o životě mimo školu. Nepříznivě se odrazilo i časté střídání učitelů na vesnických školách.

Kromě Lavic jsou zachovány staré školní kroniky ze všech škol Sobotecka, to znamená ze Sobotky, Markvartic, Mladějova, Libošovic, Příchvoje, Rovně a Samšiny. Rok 1866 nám přibližují však pouze dvě kronikářská učitelská pera.

Zápis ve **školní kronice na Samšíně** je jeden z nejhezdišších, které jsou na Sobotecku zachovány. Psal ho učitel František Jánský. Je poměrně obsáhlý, ale nezabývá se širším okolím, nýbrž se věnuje údělostem kolem Samšiny. Cenné je podrobné líčení pocitů vesničanů i pocitů vlastních, sledujeme snahu o uchování majetku, jistou ustrašenost pisatele i hrdost nad tím, že za své jednání ve válce byl odměněn.

Zápis v sobotecké škole psal Antonín Vojtěch Sakař, který právě toho roku nastoupil v Sobotce jako řídící učitel. Je zachován ve třech verzích **ve třech nejstarších kronikách soboteckých škol** (obecné, obecně chlapecké a měšťanské dívčí). Omezuje se na líčení škod ve škole.

Na základě bohatých zpráv z kronik je možno udělat si následující obraz o průběhu války na Sobotecku, o názorech lidí a jejich těžkostech.

Počátky a příčiny války: Události před vypuknutím války jsou v kronikách na Sobotecku zachyceny většinou

velmi stroze nebo jsou prostě vynechány (s výjimkou farní pamětnice markvarticke).

Již v zimě roku 1865—1866 proskakovaly a šířily se mezi lidem od úst k ústům poplašné zprávy, že se něco chystá. V soukromé kronice Macounových z Oseka se o tom píše: „Celej rok se už zjara povídalo o vojné a četly noviny a dávaly hlavy dohromady. Každý si myslel, že Prajze přes vodu nepustějí.“

Skutečnými příznaky blížícího se konfliktu byly průchody rakouských vojenských oddílů od Jičína k Mnichovu Hradišti, jak se o tom zmiňuje zápis ve školní kronice samšinské. Naši lidé se snažili vojákům jejich tvrdý život ulehčit, starali se o jejich stravování, přátelsky se s nimi stýkali. Školní mládež chystala zdravotnický materiál pro raněné a 23. června bylo úředně oznámeno ukončení vyučování.

Vypuknutí války, první porážky a ústup rakouských vojsk vyvolaly u lidí hrůzu a strach. Lidé utíkali „před Prajzem“, na Sobotecku se objevili uprchlíci až od Líberce, jak uvádí kronika děkanského úřadu v Sobotce. „... nepřehledné zástupy vojska pruského do Čech se valily, úrodu polní namnoze zničily, mnoho vesnic při bitvách vypálily a obyvatelstvo vydrancovaly,“ píše Václav Ječný z Rytířovy Lhoty. Značně byly zveličovány zprávy o počtu pruského vojska.

Rakouské oddíly, které prošly Soboteckem, jak svědčí i zápisy v kronice příchovské a samšinské, se na Jizeře spojily s jizerskou armádní skupinou. Odtud však v nepřetržitých šarvátkách ustupovaly. Již od Mnichova Hradiště zvětšovaly „sloupové dýmu“, požáry a střelba blížící se nebezpečí, jak dosvědčuje sobotecká děkanská pamětnice.

Ústup rakouských vojsk a jeho ohlas mezi lidem: Známkou ústupu rakouských vojsk pozorovali lidé ještě před 27. červnem, jak vypráví zápis Macounových z Oseka. A tento ústup vzbudil další hrůzu a strach u lidí. „Lidé utíkali od Turnova, z Dobšína a od Libošovic. Tady jela fůra s peřinami, tu zas strejc s trakařem a na něm truhlu, tu zas vedli dobytek...“, tak dramaticky je líčena panika v této kronice. Paniku ještě zvětšoval pohled na ustupující rakouské oddíly. Mnoho vojáků bylo nemocných, zesláblých hladem a utrpením. Lidé v Oseku si povšimli hrubého počínání rakouského důstojníka, který raději roztloukl šavli hrnky podané vojákům, než by je nechal na chvíli zastavit a napít vody. Obyvatelé Sobotecka naopak s vojáky cítili. I pro ně však nastaly vojenské povinnosti, například byli nuceni vozit svými vozy raněné vojáky za jejich regimenty daleko za Sobotku.

Ústup rakouských oddílů 27. června je podrobně zachycen také ve školní kronice samšinské. Do obce toho rána přijelo mnoho vojska a zde se rozložilo. Vojákům se dostalo jídla a pití, ranění byli dokonce občerstveni smetanou. Před polednem byla obec obsazena dalším rakouským vojskem, které se utábořilo v obilí u vsi, pášlo tam koně a chystalo oběd. Velící generál se ubytoval na faře. Příprava na oběd však byla přerušena zprávou o postupu Prusů od Turnova (byl to jejich předzvědný oddíl, který pronikl až k Jičínu). „... na vše strany se troubilo k sedláni koní a v největším ryku a spěchu ujždělo vše k Jičínu se svými kanóny a vším příslušenstvím tak šťastně, že v pravý čas k Bradům přikvapivše nepřítel zahnal a k ustoupení přinutilo.“

Nejvíce rakouských jednotek ustupovalo přes Sobotku 28. června. Lidé toho večera neměli mnoho chuti do spaní a s obavami očekávali příští události. Tento den „... byl dnem strachu v Sobotce,“ říká Jan Palánek v děkanské pamětnici, a Jan Rulc ve své kronice dosvědčuje: „... byl útek mnoha lidu ze Sobotky. Utíkali do lesů za Trní a do Skuřiny a kam kdo mohl... U nás sloužila Barbora Baláková, ta vzala jednu krávu červinku a bochník chleba a taky s ní utíkala do Skuřiny.“

Velké obavy prožívaly matky a manželky o své syny a muže, neboť se všeobecně tvrdilo, že Prusové berou všechny mladší do svého vojska. Proto — pokud neutekli — snažily se je alespoň skrýt. Někdy při tom docházelo až k tragikomickým situacím, jak vidíme ze vzpomínek Barbory Mačkové na tyto dny. Celá rodina se chystala k útěku do lesa, malé děti z toho měly radost, že budou bydlet v lese jako loupežníci. Maminka celou noc chystala jídlo, ale ráno už bylo na útek pozdě, tak bylo rozhodnuto, že ukryjí otce na půdě pod podlahu. Ten se však do úkrytu pro svou silnou postavu nemohl vejít. Celý zaprášený a polámaný vylezl ven a prohlásil, „že raději na vojnu půjde než by se takhle mučil.“

Útěk lidu před pruskými vojsky byl jedním z nejsilnějších zážitků z celé války a je připomínán téměř ve všech kronikách a vyprávěních.

Pomoc lidí rakouským vojákům: Obavy lidí z blízkého se nebezpečí byly oprávněné. „Sloupové dýmu“, požáry a střelba byly svědectvím blízkých se bojů. Pohled na unavené ustupující rakouské jednotky byl jistě deprimující. Ale i při myšlenkách na útěk a starostech o svůj majetek se lidé snažili vojákům pomáhat, jak se jen dalo. Pomáhali jídlem, povozy, pro raněné byly zřizovány lazarety. V Sobotce byla nemocnice ve škole, v hraběcím domě, v okresním úřadě i v soukromých domech. Vojáci byli zesláblí, padali hladem, mnozí si ze zoufalství sami brali život. Město i okolní vsi byly ustupujícím vojskem přeplněny. „Co k jídlu a k pití, vše vyšlo a nestáčílo,“ dodává Jan Palánek v sobotecké děkanské pamětnici.

Sřetenutí u Kostí v noci z 28. na 29. června bylo prvním vojenským sřetenutím na Sobotce. Je zachyceno v několika kronikářských záznamech. Například v kronice Macounových z Oseka se píše: „Nejohrovnější byla noc z 28. na 29. června. Za Kostí houkaly kanóny a všude bylo moc střelby.“ Zmínku o střelbě u Kostí najdeme i ve školní kronice samšinské, ve vyprávění Barbory Mačenkové atd. Jan Erazim Vitásek se zmiňuje o zatarasených cestách kolem hradu, jak to viděl při návštěvě bojiště s tehdejšími libošovickými faráři Antonínem Učíkem.

Prusové po příchodu na Kost rabovali, co kde našli, to snědli a vypili, jak svědčí farní kronika markvartická. Zajímavý je její postřeh, že drancovali jak Prusové, tak po jejich odchodu i mnozí domácí občané.

Ve stejné noci se na Sobotce uskutečnily i další vojenské operace. „...naši se položili u Steblovic, u větrného mlejna a sacké vojsko u města Bousova a v Rohacku. Tu noc od Steblovic naše coubli k Vohařicům...“, můžeme číst v zápise Martina Špíny. Potvrzuje to i Jan Rulc: „...večer přijela naše atalerie. Obsadili Bořenova až k Černý louži k Zajakurům.“ A stejně popisuje události i děkanská pamětnice: „Vojsko císařské postavilo se nad Sobotkou od povětrného mlýna na půlměsícovém návrší k Lavicům...“.

Tu noc se na Sobotce málokde spalo. František Jánský ve školní kronice v Samšíně svědčí: „Kdo ostal v Samšíně, neměl mnoho chuti do spaní, ačkoli již několik nocí málokdo pravidelně spal.“

Příchod Prusů do Sobotky: Obavy z Prusů se vystupňovaly 29. června. „Na den svatého Petra a Pavla byly vesnice prázdné, lidé pryč utekli, jen nějaká stará bába nebo dědek ostali doma jako i já maje 62 roku neutekl jsem,“ píše opět Martin Špína.

V zápise Jana Rulce se líčí, že v Sobotce se konala ráno mše, kam přišlo pár dětí, dědečeků a babiček. Zpěv písně „Vzpomeň, ó Královno milá, že nebylo slýcháno, že bys koho opustila, když jest k Tobě voláno“ vyvolal u přítomných pláč. V té době poslední rakouské jednotky opouštěly Sobotku. „Pak do tří hodin panovalo v Sobotce hrobové, smutné ticho,“ sděluje děkanská pamětnice.

Rakouské vojsko, „uzřevši pak, jak jeden sbor pruský pod Horvátem vůdcem od Bakova přes Dolení Bousov směrem k Libáni u velikém počtu spěchá a od Hradiště a Kostí zástupové nepřátelští se hrnou, a dozvěděvši se, že i od Turnova k Jičínu též císařské oddělení od Prusův tlačené jest, opustilo stanoviště nad Sobotkou, aby zaskočeno nebylo, a ubíralo se dále k Jičínu,“ popisuje situaci Jan Palánek. A ještě Jan Rulc: „Tady vstalo asi dvě škadrony husarů za obecníma stodolama na východní straně (města) v poli... Ty čekaly do 11 hodin dopoledne, potom odjely k Jičínu. To bylo poslední rakouské vojsko.“

Příchod prvních Prusů do města popisuje markvartická farní pamětnice, kronika Rulcova, Jan Palánek i další. Podle nich se v Sobotce nejprve objevila pruská jízdní hlídka, která prohlédla náměstí a ulice. Byli to červení husaři se šavlemi a pistolemi připravenými k boji. Po prohlídce města dali signál dalším pruským jednotkám a ty vstoupily od hřbitova do města. Některé oddíly tu odpočívaly, jiné odcházely hned ke Lhotě Staňkově. Postupně jich přibývalo, až zcela zaplnily ulice. „Jiný byl pohled na pruské vojáky plné síly a statečnosti,“ píše Jan Palánek a pokračuje: „Potom rekvizice nastala, co k jídlu a pití a prádlo pro raněné.“ Antonín Vojtěch Sakař píše ve školní kronice sobotecké o překvapení, že pruské vojsko „Nepálilo, nevražďilo, ale který dům zavřený našlo, ten vydrancovali.“

Příchod Prusů do okolních vesnic: Příchod Prusů zaznamenávají také kroniky jednotlivých obcí a zápisy pamětníků z venkova.

V samšinské školní kronice se píše o tříčlenné pruské hlídce, která se asi ve tři hodiny odpoledne objevila u Zajakur na průzkumu. Napadla a zranila tu jednoho Sasa, potom se vrátila zpět k Sobotce.

Příchod Prusů do Zajakur zaznamenává také příchojská obecní kronika a dodává: „...brali dobytek a co se vzít dalo.“ Také první oddíl pruské jízdy, který vtrhl do Příchvoje, se podle téhož pramene choval zle. Nastalo rabování, brali oves, seno, dobytek, v hospodě pivo a ve stavení č. 30 dokonce posekali všem husám hlavy. Další pruské oddíly se již chovaly lépe, protože respektovaly potvrzení, které údajně dostal starosta obce od pruského prince, že se v obci již nemá rabovat.

Vyprávění o příchodu Prusů nechybí ani v obsáhlém líčení samšinského učitele Františka Jánského. Obyvatelé obce spatřili Prusy nejprve kolem páté hodiny na silnici od Sobotky. Ti se v Samšíně nezastavili, ale přesto strach lidí, vyvolaný pohledem na ně, ještě vzrostl, když se „jako silná zeď“ po silnici valili. V noci pak již Samšina ušetřena od pobytu pruského vojska nezůstala. Důstojníci se ubytovali ve škole, kde dostali všeho, co potřebovali. Další vojáci sepisovali dobytek a odvedli sebou 21 kusů. Jedni přijížděli a druhí odjížděli. František Jánský píše: „Ten a předešlý den (29. a 30. června) přetáhlo nejméně 50.000 Prusů od Sobotky k Jičínu... celý den a celou noc asi po 10 dnů silnice se ani netrhla, ano dva až tři vozy podle sebe jezdily.“

V markvartické farní pamětnici najdeme záznam o vydrancování hradu, pivovaru a myslivny na Kostí, jejichž obyvatelé utekli. V dalších odstavcích se pak zápis věnuje líčení rekvizice a dalšího řádění Prusů v Markvartících.

Ani stranou ležící Rytířova Lhota nezůstala ušetřena rekvizice, jak poznamenává Václav Ječný.

V osecké kronice Macounových je zmínka o tom, jak vypadal jejich dvůr, když se opět vrátili domů. Všude bylo rozházené seno, Prusové ukradli dříví, všechna drůbež zmizela. Nastal prý takový hlad, že lidé chodili až do Libošovic na hrách, dodává trochu nadsazeně autor.

Collegium musicum pragense na Kostí 4. VII. 1971
Foto: Karel Samšín

Poměr k Prusům nebyl u všech našich lidí stejný. Našli se takoví, kteří jim ochotně pomáhali. Někteří ze strachu, jako třeba Martin Špína: „Já níže psaný jsem neutek, ... k Prusům sem se vlídně choval a je obsluhoval... nic mně zlého neřálo, ruce mi podávali...“ Ale v Markvartických měli na faře jiné zkušenosti, jak uvádí Antonín Učík: „Soused zradil souseda a pověděl, ano ukázal Prusům, co a kde něco uschováno a skryto jest. Chátra chodila s Prusy a měla dobré časy.“

Naopak v markvartické obecní kronice se dočteme, jak občan Král Prusy napálil. Zavedl je s dělostřelectvem do úzkého úvozu, kde uvázli mezi skalami, a sám zmizel.

Tyto příklady ukazují na vztah obyvatel našeho kraje k nepříteli. Zdá se však, že na konec po překonání strachu převládá soucit s raněnými z obou bojujících stran a odpor k válce. Vyjádřil to třeba Jan Rulc: „Nejmutnější den byl pro nás diváci 30. června odpoledne a 1. července, dyž začali přivážet raněný Prusaáci a Rakušany, přátele a nepřátele, na jednom voze přítel a nepřítel. Oba nařikali na bolesti, některý byl bledej jako stěna, některý už umíral a některý už byl mrtvej a krev kapala z vozů.“

Další pobyt Prusů, následky války, náhrada škod: Další události prusko-rakouské války jsou zachyceny v kronikách Sobotecka již jen stručně a obecně. Více se můžeme dovědět o druhém tažení pruských vojsk přes Sobotecko při jejich zpáteční cestě po uzavření míru.

O tom je podrobnější záznam v Macounových kronice z Oseka. Prusové se zde objevili na konci července, a to několikrát. Jeden oddíl se zde zdržel devět dní. Sami si vařili, ale mnoho toho neměli a tak často ledacos po-brali. Sblížili se však se zdejšími lidmi natolik, že s nimi dokonce hráli i karty.

„Poslední pruská posádka opustila Sobotku dne 5. září“, zapsal děkan Jan Palánek, a dále v zápise vypráví o chování a pobytu vojska. Ve zdejším lazaretu bylo na 700 raněných a na 50 jich zde zemřelo a je pochováno na hřbitově. Raněné ošetřovali pruské milosrdné sestry a

jezuité. „...nepřátelské vojsko se zde slušně, vlídně a velmi mravně po celý čas chovalo,“ končí tento zápis.

Stejně zkušenosti měl i samšinský František Jánský: „Vojsko pruské se vcelku všude zde dobře chovalo a žádného násilí nikomu nečinilo, jen když se mu jísti dalo; za všecko aspoň u mne prosilo i děkovalo a při odchodu přátelsky se rozloučilo.“

Lid však byl válkou těžce postižen. Byla krátká, ale zanechala zlé stopy. Jednou z nich byla cholera, která si jen v Sobotce vyžádala na 50 obětí. I hladu a bídy bylo dost. Farní kronika markvartická uvádí: „Obyvatelé zůstali s prázdnými rukama a spížírnami.“ František Macháček si stěžuje: „Nebylo ani chleba, ani soli a nic k dostání.“ A i další kroniky hovoří o těžkých následcích války, se kterými se lidé dlouho potýkali.

Po čase byla za sepsané a uvedené škody vyplácena částečná náhrada. V oseckém zápise Macounových se vtipně píše o tom, že se našli lidé, kteří si dali i lízici zaplatit. O náhradách se píše i v markvartické farní pamětnici a v samšinské školní kronice. I z těchto údajů můžeme srovnávat lidské charaktery, jak se projevují v těžkých dobách.

Válka prusko-rakouská byla před 105 lety a přece se s jejími stopami v našem kraji stále setkáváme. Jsou to především pomníky, kříže, pomníčky a jiné památníky na hrobech padlých vojáků. Mnozí starší spoluobčané dovedou o válce vyprávět ze vzpomínek svých předků. A živé jsou i zápisy z kronik, které jsem pročetla a které jsou důkazem, jak hluboce válka na lid zapůsobila.

Poznámka redakce: Tento článek je nepatrně upravenou druhou kapitolou ze studie „Válka 1866 na Sobotecku podle kronikářských záznamů“, kterou autorka odevzdala jako diplomní práci při ukončení studia na Pedagogické fakultě v Hradci Králové. Rukopis obsahuje i poznámkový aparát a seznam pramenů a literatury, které jsme museli vynechat. Zájemcům je k dispozici na PF v Hradci Králové. Celé texty jednotlivých zápisů byly většinou již ve ZŠS otištěny, zvláště v roce 1966. Vítákovy zápisky přetiskl časopis Od Ještěda k Troskám.

KOSODŘEVINA V KOSTECKÝCH LESÍCH

Zabloudíte-li na křižovatku u Pomníků v kosteckých lesích, zkuste se vrátit ke hradu nikoliv po silnici, ale lesní cestou, která odbočuje ze silnice ke Kostí sotva 200 metrů za křižovatkou vlevo do vrchu na temena skal. Cesta je místy vymleta až na skalní podklad, ale jde se po ní pohodlně. Stoupání je krátké a pak už pokračuje pohodlná lesní stezka po vrcholu skalní planiny porostlé borovým lesem. Právě v místě, kde stoupání končí, je cesta obklopena houštinou podivné borovice, která se větví už od země do křovitého útvaru. Charakteristické jsou též šišky, které na rozdíl od běžné borovice lesní nejsou souměrné, ale jakoby sražené k jedné straně.

Tato houština je tvořena pravou klečí, neboli kosodřevinou, která tu ovšem není původní, ale byla sem jistě před dlouhou řadou let zavlečena člověkem. Je to jistě památka z doby, kdy botanika byla oblíbeným koníčkem a kdy pokusy s přesazováním různých rostlin byly velmi oblíbené. Z bližšího okolí nám zanechal zprávu mnichovohradištský lékárník Sekera, který se zmiňuje v Oest. Bot. Zeitschrift roč. 18, 1868, str. 97 o kleči vysazené v polesí Mukařov, která prý velmi bujně rostla a produkovala množství semen, kterých mělo být užito k dalšímu šíření druhu. V nové době publikoval zprávu o výskytu kleče na Vihošti u České Lípy akad. Blatný v Živě roč. 16, 1968, str. 56—57. Jak se ovšem ukázalo, není kosodřevina v nížině dřevinou tak ozdobnou jako na horách. To vidíme i na kosteckém porostu. Jednotlivé větve totiž rostou příliš do výšky a zachvojení je velmi řídké. Konečně i v Sobotce bylo vysazeno kdysi několik keřů kosodřeviny před budovou MěstNV, musely však být pro nepěkný vzrůst později odstraněny. S klečí nesmíme zaměňovat drobné borovice, které tu a tam vidíme na vrcholcích pískovcových skal. To jsou zakrnělé borovice lesní, které se uchytily na exponovaných místech, kde není dostatek živin ani vláhy. Tyto trpasličí formy borovic jsou typické pro pískovcové oblasti a jejich stáří bývá obvykle velmi vysoké.

Ojedinelé keře kosodřeviny uvidíme i na další cestě směrem ke Kostí. Můžeme pokračovat buďto po lesní cestě nebo lépe podél okraje skal, odkud se otvářejí neznámé pohledy na Kost, Humprecht, Semtinskou lípu a protější Zájezd. Na silnici vyjdeme buďto pod myslivnou u Černého rybníka nebo až u samé turnovské brány hradu.

K. Samšiňák

Porost kosodřeviny u Pomníků za Kostí.

Foto: Karel Samšiňák

Klenice, Sobotka či Klášterský potok?

Při zkoumání pomístních názvů na Sobotecku se často setkáváme se starými jmény vodních toků a rybníků, nyní již zaniklých, které jsou např. zachyceny na Hötzlově mapě panství Kost z roku 1750, publikované v Pekařově knize o Kosti. Pro osídlení krajiny měly vodní toky velký význam již v pravěku, což dokazují četné archeologické nálezy. Podle vodních toků pronikali lidé z hustě osídlených sídlišť do zalesněných končin. Čisté potoky jim dávaly nejen pitnou vodu a ryby, ale také byly důležitou orientační pomůckou v pralesích. Během statisíců let vytvořily potoky úzká či široká údolí s úrodnou půdou, kterou každoroční záplavy pohnojily. Vodní toky tvořily v období feudálním velmi často hranice mezi kmeny, panstvími nebo státy. Rybníků bylo na Sobotecku několik desítek; lidé je budovali na neúrodné, močálovitě půdě přehrazením potoků. Vytvořili si umělé tůňe, ve kterých se držela voda, nezbytná pro život lidí a zvířat i v suchém létě. Vodní toky dávaly takové množství ryb, že ve středověku i novověku bývaly několikrát týdně k obědu i na stolech šlechty, která vodní toky považovala za svůj majetek.

Velmi zajímavé údaje o Klenici, která je hlavním vodním tokem na jihu Sobotecka, přináší Ottův slovník naučný (Díl IV., Praha, 1893, str. 44). Pramení v nadmořské výšce 290 metrů pod hradem Kostí a pod jménem „Sobotka“ teče nejprve přímo na jih až k Dolnímu Bousovu. Odtud se obrací k jihozápadu a širokým údolím směřuje k řece Jizeře. Z větších přítoků z levé strany jmenuje zmíněný pramen potok „Spěšovský“ čili Spýšovský, který se vlévá do Klenice u Dolního Bousova. Nejsilnějším pří-

tokem z pravé strany je potok, pramenící mezi Přepěřemi a Horním Bousovem, který Klenice přijímá v Židněvsi. Název „Sobotka“ byl dán toku podle jednoho z prvních jeho přítoků, který přivádí vodu od Sobotky.

Daleko záhadnější je další název Klenice, uvedený v naučném slovníku — „potok Klášterský“. Toto jméno získala patrně již ve středověku proto, že na horním toku asi tvořila hranici mezi panstvím kláštera cisterciáků v Hradišti nad Jizerou, kterému patřil Horní Bousov, a panstvím Kost, jehož majiteli byli páni z Vartemberka. Za husitských válek klášter Hradiště zanikl a velká část jeho pozemkového vlastnictví na Sobotecku připadla majitelům Kosti, pánům z Házmburka. Další důvod k pojmenování Klášterský potok bychom mohli najít na jeho dolním toku u Mladé Boleslavi, kde patřila část krajiny pánům z Hrádku, zaniklého hradu u Stránova. Pravděpodobně roku 1255 byl v Mladé Boleslavi na Podolci založen u kostela sv. Víta klášter rytířů sv. Jana Jeruzalémského, který dostal věnem také vesničku Nepřívěc u Sobotky. Tomuto klášteru daroval dne 2. ledna roku 1297 Mikuláš z Hrádku, šlechtic ve službách krále Václava II., pozemky a nevolníky při dolním toku říčky Klenice. V darovací listině se blíže určují pozemky jako pole opuštěná pod kopcem jménem „Callem“; nevolníci byli rybáři na říčce „Cleniche“, která se vlévá do řeky Jizery. Kopec je patrně dnešní Chlum a pozemky asi dříve patřily obyvatelům zaniklé slovanské osady, kterou objevili archeologové nedaleko vesnice Řepov. Název říčky je srozumitelný i lidem, neznalým jazyka latinského. Jde o jméno odvozené od stromu „klen“, což je druh javoru. Patrně tímto darovacím aktem byl dán podnět k tomu pojmenovat potok v jeho dolní části podle majitelů, tj. podle kláštera johanitů v Mladé Boleslavi. Tak měla Klenice nakonec názvy tři, což se stává také u jiných vodních toků u nás i ve světě.

Prom. hist. Vladimír Ruda

Sobotecké formanství

Koncem devatenáctého století byly v Sobotce dvě živnosti, které dopravovaly zboží po silnicích na větší dálky. Živnost Jana Ježka, který obchodoval obilím, zanikla již někdy na rozhraní století. Bydlel v domě čp. 220 na Malém rynečku „u barevný“ v domě, který pak koupil lékař dr. Mrkvička. Jak možno ještě dnes vidět, dům byl k tomu vybaven stáji pro koně a ostatními prostorami. Tento obchodník Ježek nebyl totožný s krupařem téhož jména, který měl krám a domek naproti Králováčku. Já sám slyšel o této živnosti vyprávět z úst pana Bohumila Geislera, který byl jedním ze zetřů Ježkových. Jan Ježek koupil obilí v okolí a vozil je do Jičína, Mladé i Staré Boleslavě, Brandýsa a do Prahy.

Déle se udržela druhá podobná živnost spojená s dlouhými jízdami; byli to Vránovi. Živnost byla vedena úředně jako hokynářství Alžběty Vránové v domě čp. 155 v Humprechtské ulici pod hostincem Beseda, v ulici stála tehdy ještě všechna domovní stavení. Za mého raného dětství, někdy po roce 1912, byla ještě živa velmi energická stará paní Vránová; starala se však již spíše o domácnost a vnoučata. Hospodářem byl již syn staré paní František, který však měl sklon spíše k polnímu hospodářství, které při domě bylo. Vedení obchodní živnosti se octlo prakticky v rukou mladé hospodyně, která byla zpřízněna s rodem básníka Václava Šolce. Oba manželé byli dobří lidé a u nich nacházel pravidelně přístřeší při svém pobytu v kraji všude známý a oblíbený drátník Štěpán.

Vránův obchod, myslím, nepočítal zásadně se Sobotkou jako svým odbytištěm. Po celý týden vždy čilá a vlídná mladá hospodyně nakupovala od hospodyň vejce, ovoce, maslo, tvaroh a drůbež. V neděli, kterou ostatní lidé věnovali odpočinku, byl u Vránů velký ruch. Před starodávný dřevěný patrový dům předjel rozložitý vůz s párem obrovských těžkých koní. Jejich vládcem byl statný kočárník Michal Donát s prošeďivěným plnovousem. Nakládalo se. Někdy kolem půl jedné po poledni vyjel těžce naložený vůz, přikrytý plachtou. Ještě týž den večer musel vozků dorazit do Brandýsa nebo Staré Boleslavě, což byla pro koně i kočáři těžká námaha. V Brandýse se odpočívalo v zájezdní hospodě, jakých bylo tehdy ještě dost roztroušeno kolem „císařských“ silnic jako stálých formanských stanic. Ráno před svítáním se opět zapřahalo, aby paní Vránová mohla časně ráno v Praze předat své zboží většinou stálým zákazníkům. Formani měli v Praze již své stálé hospody. Vránovi jezdili do zájezdní hospody

U zlatého bažanta na Poříčí (Praha - Nové Město, čp. 1041, zbořen roku 1926 a na jeho místě postaven palác YMCA). Když bylo zboží předáno a nové pro sobotecké obchodníky naloženo, vůz se vracel do Sobotky.

Konec této živnosti učinila první světová válka a s ní spojené řízené zásobování.

Jaromír Kuchař

Vránův dům v Sobotce, odkud vyjížděl formanský vůz
Foto: Jar. Kuchař

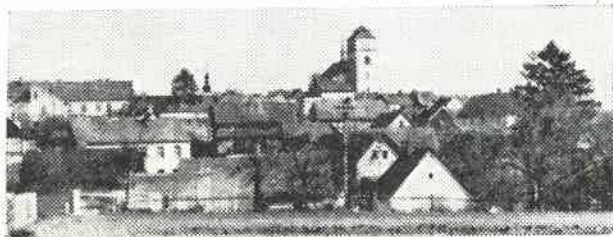

LITERÁRNÍ ZE SOBOTECKA

- Povídku Fráni Šrámka Křehké štěstí otiskl Magazin Co vás zajímá č. 7, povídku Setkání Lidová demokracie 14. VIII., báseň Semtinská lípa Bousovák č. 8—9 a báseň Podzimní láska Pochodeň 16. IX. Fotografie z karlovarské inscenace Šrámkových Zvonů přinesl karlovarský Lázeňský časopis a kritiku mladoboleslavského uvedení Léta Zemědělské noviny 10. VIII.
- O Šrámkově Sobotce informovaly Družstevní noviny 3. VII. a mladoboleslavský Ventil č. 27.
- Vladimír Dostál píše v Tvorbě č. 36, jak Šrámkovo dílo přijímal mladý Julius Fučík.
- O Šrámkově Písku a Wolkrově Prostějově píše dr. V. Šrámková v časopise Národní výbory 5. VIII. a o uvedení Šrámkových veršů na Wolkrově Prostějově se zmiňuje Lidová demokracie 27. VII. Marie Hejnová píše v Mladé Frontě 11. VIII. o recitačních soutěžích.
- Zpravodaj místopisné komise ČSAV č. 1—2/71 píše pochvalně o Zpravodaji Šrámkovy Sobotky, jmenovitě vyzvedá články prof. Stanislava Balcara a dr. Vladimíra Šulce.
- O exlibris Václava Špály píše Panorama č. 4/71. Článek o Václavu Špálovi s chybnými daty narození i úmrtí otisklo Rudé právo 24. VIII.
- Báseň Jiřího Najmona Boleráz plný jídašků uveřejnil časopis Divoké víno 6/71.
- O Hirošimě psala Mil. Taucová v Životě Budovcovy župy č. 8—9/71.
- Článek o Josefu Hakenovi přinesl tábořský Palcát 1. IX.; knížku o něm recenzoval Předvoj 13. VIII.
- Rozhovor s dr. Karlem Samšínákem o roztočích jsme četli ve Světě práce č. 38.
- O práci komunálních služeb psala Marie Sedláčková ve Svobodném slově 24. VIII.
- Vokálovu výstavu v Bělé pod Bezdězem zaznamenaly Rudé právo a Práce 10. VIII., Svobodné slovo 12. VIII. a Mladá fronta 27. VIII.
- Informaci o tom, že K. V. Rais psal Zapadlé vlastence v Sobotce, přináší Pochodeň 12. VIII., o Mánosově obrazení Českého ráje píše 15. IX.
- Hezkou recenzi Pekařovy Knihy o Kostí jsme četli v Lidové demokracii 26. VIII. a Práce 22. IX.
- Svět práce č. 36 začal otiskovat reportáž M. Taterové a J. Nováka o vzniku odborů, jejíž část se odehrává v Domousnicích u J. G. Maštálky.
- O práci s filmem píše dr. Ivan Kafka v Pochodni 24. IX.
- O letošních koncertech na Kostí píše Lidová demokracie 10. VIII., o „strašení“ na hradě týž časopis 13. VIII. Orientační závod na Kostí propagoval Mladý svět č. 33 a 39 a Mladá fronta 14. IX. Provedení Mikšovičovy Kostecké legendy ve Vysokém n. Jiz. zaznamenává tamní Větrník č. 9. Fotografie hotelu v Podkostí najdeme v Družstevních novinách 17. VII.
- Výlety za krásami Českého ráje propaguje Pochodeň 18. VIII. a Práce 14. VIII.
- Fotografie, články a zprávy o Troskách uveřejňují Rozvoj 4. VIII., Svobodné slovo 11. VIII. a 16. IX., Předvoj č. 37, Lidová demokracie 15. IX., Rozvoj č. 37, Pochodeň 17. a 25. IX. a Ochrana přírody č. 5.
- Smršť na Mladějově zaznamenávají Předvoj 20. VIII. a Svobodné slovo 4. IX.
- O zkouškách učnic Jednoty v Sobotce píše Družstevní noviny 10. VII.
- Článek o soboteckém hřbitově najdeme v Zemědělských novinách 11. VIII.
- Jičínský Předvoj dále píše o žních na Sobotecku (13. a 20. VIII.) a o práci SSM v Markvarticích (17. IX.).
- V Bousováku č. 7—9 najdeme články J. Kozáka, stať z historie školy, zprávu o opravě tamního kostela atd.
- Domousnický zpravodaj č. 33 ze 16. IX. otiskuje velmi zajímavý článek J. Petráška Hrst vzpomínek za sochami sv. Vendelína a sv. Jana Nepomuckého. Dále zde je množství informací ze současného života obce. Tento vesnický časopis je velmi pěkně sestavován a hodnota stále roste.
- Lepší technikou než náš cyklostylovaný Zpravodaj XV. ŠS se vyznačoval letošní Zpravodaj Wolkrova Prostě-

jova, kde kromě informací o vystoupení Recitačního studia Šrámkova domu najdeme i fotografii našeho souboru.

● **Sobotecká šrámkovská tradice** se jmenuje útlá brožurka, kterou k letošní XV. ŠS vydala Osvětová beseda Sobotka a vytiskla turnovská Severografia. Autorka sborníčku PhDr. Vítězslava Šrámková v něm shromáždila několik statí, rozhovorů a úryvků z dopisů, z nichž si čtenář udělá obrázky o vzniku šrámkovské tradice v Sobotce (vzpomínka Václava Hejna), o myšlence Šrámkových Sobotek a práci Šrámkova domu (Marie Hejnová), o učitelské základně EXODu (rozhovor s Drah. Bílkovou-Kyzivátovou), o Recitačním studiu Šrámkova domu (rozhovor s Jaroslavem Chrpou) atd. Jsou zde shromážděny údaje o programu dosavadních 15 ročníků Šrámkových Sobotek a základní literatura a filmy vztahující se ke šrámkovské tradici v Sobotce. Brožurku doprovázejí dobře vybrané fotografie a neměla by chybět v knihovně žádného Sobotáka. Stojí jen 5 Kčs, můžete si ji koupit v prodejně KNIHY nebo objednat na adrese Osvětová beseda Sobotka.

Sobotecká všehochuť

Recitační studio Šrámkova domu zahájilo 11. září desátý rok své činnosti. Do souboru nyní pravidelně dochází 15 členů, 7 chlapců a 8 dívek. Studentů a mladých lidí v zaměstnání je v něm 9, žáků vyšších tříd ZDŠ 6. Málokterý amatérský soubor se může pochlubit stoprocentní docházkou a tak vzácnou vytrvalostí svých členů, jakou vyniká sobotecký soubor. Desátý rok pracuje ve Studiu nynější jeho vedoucí učitel Jaroslav Chrpa, 9. rok Zuzana Burešová, Radmila Chrpová a Dušan Fiedler, 8. rok Magda Burešová a Maruška Fialová, 6. rok Častava a Libor Dolenských, 5. rok Hana Cvrčková a Jana Kadeřábková, 4. rok Ivana Macounová, 3. rok Zdeněk Ajchler, Miroslav Odstrčilík, Miloš Kopřiva a Josef Švanda. Každou sobotu a neděli Šrámkův dům oživuje jejich hlasy. Kolik tu vyrostlo mladých přátelství, kolik tu bylo radostných i pracných příprav na vystoupení, kolik krásných uměleckých zážitků, kolik se tu nastudovalo básní a próz, kolik se tu navázalo kontaktů s pozoruhodnými lidmi naší kultury, kolik významných míst naší vlasti členové poznali při souborových zájezdech! A jistě i mnozí z bývalých členů si do svých povolání a do života odnesli živý zájem o literaturu a všímavý vztah ke kulturnímu dění. — K uměleckému přednesu přistoupila letos i pohybová výchova; přistupuje se k ní moderní metodou dramatických her, pěstovanou na literárně dramatických odděleních nejlepších lidových škol umění. Takto se Studiem pracuje nyní herec Václav Martinec, asistent DAMU. Na 3. prosinec chystá soubor pro Sobotku vánoční večer. — Studio se schází v Šrámkově domě v sobotu odpoledne a v neděli dopoledne při otevřených dveřích a hosté jsou vítáni.

● **Volební agitační středisko** zahájilo v Sobotce činnost v čítárně Střediskové knihovny. Vedou ho Gustav Vrkoč a Bohumil Patka. Na programu jsou četné přednášky, besedy a výstavy.

● **Aktivní práci začíná vyvíjet** organizace Socialistického svazu mládeže v Sobotce. O prázdninách a v podzimních měsících uspořádala několik tzv. diskoték na Syrovandě.

● **Zajímavosti ze školy.** Letos navštěvuje soboteckou školu 451 žáků, kteří se učí v 16 třídách. Z učitelského sboru odešli Marie Ronová do Dolního Bousova a Jiřina Borůvková do Brna, přišly čtyři absolventi PF v Hradci Králové a jedna družinářka. Novou skupinovou vedoucí PO je Eva Vernerová ze Sobotky. Na mateřské škole je ve 3 třídách 86 dětí.

● **Při sobotecké škole** byla letos otevřena jedna třída jako pobočka Hudební školy z Jičína. Přihlásilo se 16 dětí, učitelkou je Libuše Slavíková ze Sobotky. Vyučování začalo 6. září.

● **Nakladatelství Odeon** vydalo nedávno barevnou knižtiskovou reprodukci Tulipánů Václava Špály (57,5×42 cm) za 16 Kčs.

● **Divadlo Petra Bezruče v Ostravě** chystá v podzimní sezóně uvedení dramatisace Šrámkova Stříbrného větru.

● **Nové vydání spisů Fráni Šrámka.** V XI. ročníku knihovny československé mládeže Máj, vydávané nakladatelstvími Mladá fronta, Naše vojsko a Smena, vyjde začátkem r. 1972 také svazek od Fráni Šrámka s názvem **Podivný nepokoj**. Kniha bude reprezentovat Šrámka romanopisce, povídkáře, básníka i dramatika díly Stříbrný vítr, Klavír a housle, Splav, Léto a zahrne i básnickovy úvahy o sobě a své práci (s názvem Potichu o sobě), vzpomínky jeho přátel (Očima těch druhých) a úvahy českých umělců o významu díla Fráni Šrámka (Básník a svět). Knihu edičně připravil dr. Mojmír Otruba, který je také autorem rozsáhlé úvodní studie. Celý svazek pak ilustruje mladá malířka Jitka Walterová. Dr. Fr. Bařha

● **Výstava díla Josefa Mánesa** uspořádaná ke 150. výročí narození a 100. výročí úmrtí našeho nejslavnějšího malíře v jízdně pražského hradu je jednou z nejkrásnějších Mánesových výstav. Jsou zde zejména desítky portrétů jeho mecenášů, členů jejich rodin a významných osobností tehdejší doby, které dosud nebyly vystaveny. Zlatým hřebem této části je česká Mona Lisa — Mánesova Josefina. Dále jsou zde krajiny přecházející od romantismu k realismu, návrhy na prapory, lunety pražského orloje, knižní ilustrace, malované vějíře atd. Bohatství jeho skicářů, návrhy na diplomy a další knižní ilustrace jsou vystaveny na galerii, kde soboteckého návštěvníka zaujme zejména diplom čestného občanství města Sobotky pro Františka Palackého. V přilehlých chodbách jsou obrazy dalších členů Mánesovy rodiny a jejich současníků. Jubilejní padesátitisící návštěvníci výstavy byla paní Šlechtová ze Sobotky. Vř

● **Výstava fotografií Josefa Novotného**, jehož díla známe z letošní výstavy při Šrámkově Sobotce, se konala v říjnu ve Dvoře Králové n. L. Na vernisáži 8. října recitovali členové Recitačního studia Šrámkova domu v Sobotce Zuzana Burešová a Dušan Fiedler.

● **Jak jsme se dozvěděli** v rozhlasovém kolotoči 8. září 1971, navštívil o prázdninách r. 1919 Julius Fučík Český ráj. Byl mj. v Sobotce, na Kostí, v Prachovských skalách, na Troskách a v Rovensku p. Tr.

● **Veselé vyprávění** o Humprechtě, Sobotce a Fráňovi Šrámkovi pod názvem Pohlednice z dovolené vysílal Československý rozhlas 27. srpna. Autorem pořadu byl Jiří Šup.

● **Letošní sobotecké posvícení** oslavili fotbalisté pořádáním úspěšné taneční zábavy v sokolovně, po níž se „starým pánům“ v neděli špatně hrálo na hřišti a prohráli se starou gardou dolnobousovskou 6:0. A tak reputaci muselo v pondělí získávat áčko, které porazilo mnichovohradištský Spartak 3:1. Jinak se po všechny tři dny (28. až 30. srpna) tancovalo na Poště, kde vedoucí Jiří Macoun znovu prokázal, že je mužem na svém místě a že má i výbornou a neúnavnou partu spolupracovníků. Škoda, že se to nedá říci i o ostatních pohostinstvích (Beseda měla o posvícení zavřeno a i jinde bylo brzy netradiční posvícenské ticho). Skutečná kalamita pak nastala počátkem září, kdy Pošta a Turista měly dovolenou, Beseda inventuru (či jiné důvody, prostě bylo zavřeno, neboť se několikrát měnil vedoucí) a tak zůstala otevřena pro celou Sobotku jediná Sýrovanda.

● **600 let Rovenska p. Tr.** bylo vzpomenu oslavami spojenými se sjezdem rodáků a udělením statutu MěstNV ve dnech 25. a 26. září. Akce se skvěle vydařila, Rovensko ožilo přílivem návštěvníků, kteří se zájmem prohlíželi tři výstavy, z nichž největšímu zájmu se těšila Otmarova ikonografie Trosek, která naplnila dvě místnosti doslova od podlahy až ke stropu. Našli jsme zde i ukázky vztahující se k Sobotecku: hlavičky časopisů kreslené Dr. Kafkou, etiketu Mazánkovy paštiky z Mladějova aj. Nejhodnotnější částí výstavy byla expozice exlibris s Troskami, která vyplnila celou jednu stěnu. — Čistě uklizené náměstí bylo obsazeno zábavními podniky a stánky, kde bylo možno obdržet nejen občerstvení, ale i různé spotřební zboží. Všechny restaurace byly otevřeny (Rovensko nepatří už do sféry novopacké jednoty). K sjezdu byl vydán pamětní odznak a první díl Dějin města Rovenska p. Tr. Účastníci doslova přeplnili sál místního divadla při dvou slavnostních zasedáních a znamenitě se pobavili na večeru s bohatým programem. Hlavní zásluhu o zdařilý průběh oslav má národní výbor, jemuž se podařilo získat a smelitel kolektiv aktivistů nejrušnějších oborů a vhodné podpořit jejich práci. Celou akci popagovalo několik čísel Rovenského zpravodaje.

Hrob básníka Joži Zindra na mladějovském hřbitově po větrné smršti 11. srpna 1971

Foto: Václav Bruzek

● **Po vyslechnutí rozhlasové přednášky** dr. Mojmíra Otruby ke 100. výročí úmrtí Václava Šolce 12. července 1971 mu sdělila paní F. Hyblerová, že její zesnulý choť, hudební skladatel Jindřich Hybler, zhudebnil r. 1941 část Šolcovy Písně o ruce mozočné (skladba pro zpěv s průvodem klavíru, op. 7.). Dílo bylo vysíláno v roce 1941 v rozhlase.

● **Do soboteckého archivu darovali:** paní Ludmila Frýbová a Marie Vlachová další literární díla svých manželů Václava Frýby a Miroslava Vlacha, dr. Karel Samšiňák další část písemné pozůstalosti rodiny Havlíkovy a Samšiňákovy, paní Božena Dlabotová z Prahy starou soboteckou fotografií a pan Antonín Janda ze Sobotky staré kramářské písničky, mj. jičínské Kastránkovy tisky z r. 1816.

● **Dvě málo známé památky na rok 1866.** V kostele ve Všeborsku je na první lavici vložena pamětní destička s nápisem: Zde 26. června 1866 klečel J. král. Výsost Jiří, král Saský; modle se před bitvou. Na hradě Kostí bývala ještě za minulého správce železná pokladna, na jejímž víku byl zevnitř nápis o tom, že byla roku 1866 vypáčena pruskými vojáky a že ji opravil zámečnick Vilímek ze Sobotky. Pokladnice je dnes neznámá. S.

● **Do dálky opět svítí** čerstvě opravený kostel sv. Kateřiny v Dolním Bousově. Také kostel v Libošovicích je opravován. Kdy asi dojde na sobotecký chrám, který by také vyžadoval nutnou opravu a nový kabát?

● **V letošním horkém létě** nám příroda připravila mnohá překvapení. Např. na zahradě Jana Žofky v Sobotce kvetla v srpnu jablono.

● **Na návsi ve Spyšové** roste mohutná lípa. Byla tam zasažena na počest vzniku Československé republiky r. 1919 a tehdy prý také bylo rozhodnuto, že její růst nemá být omežován ani usměrňován žádným řezem. Je tedy naděje, že bude-li toto rozhodnutí dodržováno, bude se moci tato lípa za několik desetiletí směle měřit s lípou Semtinskou.

● **V září se dočkaly** v Sobotce bezprašného povrchu ulice Tyršova a část ulice Březenské. Zato střed města je rozkopán, neboť se provádí kabelizace rozvodu elektrické energie.

● **Český svaz žen v Sobotce** je i letos pořadatelem tanečních. Probíhají od 18. září a vede je taneční mistr Zdeněk Vlček z Jičína.

● **V září 1971** začali žáci sobotecké školy opět sbírat odpadové suroviny. Hned v prvním měsíci překonali měsíční rekord v celé dosavadní historii sběru: přinesli téměř 10 tun starého papíru a hadrů.

● **Novopackou Jednotu** můžeme zase po delším čase pochválit. Dala pro své provozovny na Sobotecku natisknout hezké ubrusy s Humprechtem, Kostí a postavíčkami Rumcajse a Manky.

● **Výzva ke spolupráci.** Skupina vlastivědných pracovníků Sobotecka již po několik let zpracovává podklady pro historii města a okolí. K tomu je třeba shromažďovat i všechny zprávy o Sobotce za denního tisku, časopisů i odborných periodik. Aby bylo možno soustavně sledovat co největší počet titulů, prosíme všechny, kdož by mohli sledovat některé noviny a časopisy a posílat nám výstřížky nebo upozornění na sebestmenší zprávy o Sobotce, aby se přihlásili dopisem redakci ZŠS.

● **Kulturní kalendář jednou větou:** 3. X. 1901 se narodil prof. Mirko Novák. 13. X. 1891 byla založena sobotecká měšťanská škola. 21. X. 1866 se narodil sobotecký hodinař a fotograf František Mencl.

● **Sobotečtí jubilanti.** 92 let se dožívá 6. X. Františka Picková z Lavic. 80 let oslaví 6. X. Václav Ferda a 17. X. Františka Šafářová ze Sobotky. 75 let se dožívají 3. X. František Javůrek a 9. X. Václav Lavický ze Sobotky. 70 let oslaví 4. X. Alžběta Sedmidubská a 5. X. Marie Kunstová ze Sobotky. 65 let se dožívají 2. X. Marie Švorcová ze Staňkovy Lhoty, 9. X. Anna Nazarevičová, 11. X. Jaroslav Franců a 27. X. Františka Vojtíšková ze Sobotky.

Mladějov 11. srpna 1971

Foto: Václav Bruzek

● Znovu vyšlo „Panenství“ Marie Majerové s ilustracemi národního umělce Václava Špály (ČS Praha 1971, 176 str. a 7 příloh).

● **Sňatky:** 21. VIII. v Dolním Bousově Miroslava Křivská z Dobšína a Jaroslav Janoušek z Dobšic. 26. VIII. v Jičíně Dagmar Sedláčková a Miroslav Filsak z Jičína. 27. VIII. v Sobotce Anna Rulcová a Vladimír Dostál ze Sobotky. 18. IX. v Jičíně Anna Holčáková z Nové Vsi n. Pop. a Přemysl Plucha z Rovně. 24. IX. v Sobotce Irena Kellerová z Prahy a Jiří Šolc ze Sobotky. 9. X. na Sychrově Jana Ortová z Nepřívěce a Jiří Javůrek z Horního Bousova. 14. X. v Sobotce Vladimíra Luštická ze Sobotky a Petr Janatka z Oseka. 15. X. v Sobotce Vladimíra Folprechtová ze Sobotky a Josef Ječný z Trní.

Vzpomínka

12. října byl tomu rok, co nám neúprosný osud vzal tak neočekávaně našeho dobrého tatů a manžela, pana Karla Pulcmana ze Sobotky. Všichni, kdož jste ho znali, vzpomínejte s námi. Čest jeho památce!

**Wilma Pulcmanová,
Kája a Petr s Jindřiškou**

● **Vzpomínka.** Čas ubíhá, ale my nemůžeme zapomenout na naše nejbližší, kteří odešli tam, odkud není návratu. Kdo jste znali našeho tatínka Václava Ježka (zemřel 5. I. 1943), maminku Kristinu Ježkovou (zemřela 29. VI. 1935) a bratra Josefa Ježka (zemřel 9. VI. 1969), vzpomínejte s námi. — Za sourozence Krista Brettová.

● **V Olomouci zemřela** 14. června 1971 ve věku 65 let paní **Božena Brixiová**, manželka našeho krajana, vesec-kého rodáka ing. Josefa Brixího. Nelitostný osud odvedl mu ze společné cesty životem manželku a maminku. Celý život kráčeli spolu starostlivi jeden o druhého. Zvláště velkou péčí věnovala zesnulá svému manželu r. 1945, kdy se vrátil s podlomeným zdravím z koncentračního tábora, kde byl internován pro své vlastenecké smýšlení a činy. Byla to vzácná žena, laskavá a obětavá, na níž nelze zapomenout. J. Macoun

● **V Dětenicích zemřel** 12. září 1971 ve věku 71 let **Břetislav Finke**, řídící učitel v. v. a vzorný knihovník. Zesnulý byl i spolupracovníkem našeho časopisu. Čest jeho památce.

● **Úmrtí v září:** 2. František Havelka ze Zámostí - 89 let. 7. Jaroslav Boček ze Sobotky - 61 let. 8. Anna Ronová z Plhova - 64 let. 9. Antonie Houzvičková ze Sobotky - 76 let. 21. Jaroslav Živný z Dolního Bousova (rodem z Čálovic) - 29 let. 26. Růžena Horáková z Drštěkryje - 61 let.

● **Zimní krásu** míst milých a známých z letních výletů můžeme poznat při turistice na lyžích. Klub českých turistů v Nové Pace připravil na leden 1972 120 kilometrové zápočetové cesty III. třídy Podkrkonošim a Českým rájem na lyžích. Do našeho kraje směřuje výlet 22. a 23. ledna, kdy při III. ročníku pochodu Roklinami Českého ráje na lyžích poznají účastníci trasu Hrdoňovice — Nebákov — Hrubá Skála — Valdštejn — Sedmihorky a Libošovice — Kost — Vidlák — Rovensko p. Tr. Rokliny Českého ráje jsou v zimě přístupné na lyžích i v místech v létě nedostupných (zamrzlé rybníky a bažiny) a skýtají neznámé pohledy na krajinu. Přihlášky k účasti přijímá Jiří Rettr, Nová Paka 1111, který sdělí podrobnosti.

● **Pěší non-stop pochod z Prahy do Sobotky**, který o sjezdu rodáků nemohl ze zdravotních důvodů dokončit, uskutečnil pan Alois Kozák z Prahy. Vyšel ze Staroměstského náměstí v Praze 2. X. v 6 hodin ráno, do Sobotky dorazil 3. X. ve 3.30 hodin ráno. Pak ještě pokračoval přes své rodiště Hrdoňovice do Rovenska p. Troskami. Blahopřejeme ke skvělému výkonu.

● **Na Kostí se konal** ve dnech 1.—3. října I. ročník závodu v orientačním běhu — memoriál Luďka Smutného a Svatavy Červenkové.

● **Podzimní výsledky soboteckých fotbalistů** v I.B třídě - Podkrkonoší. Vyhráli s Rokytnicí n. Jiz. 2:0, s Dětenicemi 3:1, s Jilemnicí 2:1 a s Dolní Brannou 2:0, remízovali s Duklou Jičín B 2:2 a s Vrchlabím 0:0 a prohráli s Hostinným 0:2, s Trutnovem B 1:3, s Lomnicí n. Pop. 0:4, s Turnovem B 1:5 a s Milíčevsi 1:2.